

Stenografični zapisnik

šeste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 31. oktobra 1890.

Nazoči: Prvosednik: deželni glavar dr. Josip Poklukar.
— Vladni zastopnik: c. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler in c. kr. vladni svètnik Josip Merk.
— Vsi članovi razun: eksclenca knezoškof dr. Jakob Missia, Josip Gorup, Viljem Pfeifer, Franc Šuklje, baron Beno Taufferer in Ignacij Žitnik.
— Zapisnikar: deželni tajnik Josip Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika V. deželno-zborske seje dné 28. oktobra 1890.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 45. Poročilo deželnega odbora o popravi ceste med Verčičem in Črnomljem in o prošnji Metliškega cestnega odbora za preložitev strme Semiške okrajne ceste ter nje uvrstitev do Črnomlja med deželne ceste.
4. Priloga 46. Poročilo deželnega odbora o prošnji občine Ustija zaradi razdelitve njenih v zemljiški knjigi katastrske občine sv. Križ, sodnega okraja Ajdovščina, pod vložno št. 618 nahajajočih se pašnih parcel 781/1 in 1070/3 med občine.
5. Priloga 44. Poročilo finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za leto 1891. (k prilogi 34.) in o prošnji učiteljske sirote Ane Adamič.
6. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora v Postojini za uvrstitev okrajne ceste iz Št. Petra čez Trnovo med deželne ceste.
7. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora v Il. Bistrici za uvrstitev čez Globovnik držeče okrajne ceste med deželne ceste.
8. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora: § 5. «Občinske reči».
9. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Goriča vas za ločitev od občine Ribnica.
10. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občine Jesenice in drugih občin za preložitev okrajnega sodišča in davčnega urada iz Kranjske gore na Jesenice.
11. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem sklepu muzejskega zaklada za leto 1889. in o proračunu za leto 1891. (k prilogi 6.).
12. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva na Planini pri Vipavi gledé podpore za napravo glavne poti na Planino.

Stenographischer Bericht

der sechsten Sitzung

des krainischen Landtages

zu Laibach

am 31. October 1890.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Josef Poklukar. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Baron Winkler und k. k. Regierungsrath Josef Merk. — Sämmtliche Mitglieder, mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Josef Gorup, Wilhelm Pfeifer, Franz Šuklje, Benno Baron Taufferer und Ignaz Žitnik.
— Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolls der V. Landtagsitzung vom 28. October 1890.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 45. Bericht des Landesauschusses in Angelegenheit der Straßencorrectur an der Strecke zwischen Vertschitsch und Tschernembl und inbetreff der Bitte des Wöttlinger Straßenauschusses wegen Umlegung der steilen Semiischer Bezirksstraße und Kategorisierung derselben mit ihrem weiteren Zuge bis Tschernembl als Landesstraße.
4. Beilage 46. Bericht des Landesauschusses über das Gesuch der Gemeinde Ustija wegen Vertheilung der ihr gehörigen, im Grundbuche der Catastralgemeinde Heiligenkreuz, Gerichtsbezirk Haidenschaft, sub Einl.-Nr. 618 vorkommenden Weideparcellen 781/1 und 1070/3 unter die Gemeinemitglieder.
5. Beilage 44. Bericht des Finanzauschusses über den Voranschlag des Normalschulfondes pro 1891 (zur Beilage 34) und über die Petition der Lehrerswaife Anna Adamič.
6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über die Petition des Bezirksstraßenauschusses in Adelsberg um Einreihung der Bezirksstraße von St. Peter über Dornegg unter die Landesstraßen.
7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über die Petition des Bezirksstraßenauschusses in Jillyr-Feistritz um Einreihung der über Globovnik führenden Bezirksstraße unter die Landesstraßen.
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über den Rechnungsbericht des Landesauschusses: § 5 «Gemeinbeangelegenheiten».
9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über die Petition der Untergemeinde Weikersdorf um Trennung von der Gemeinde Reifnig.
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über die Petition der Gemeinde Wösling und anderer Gemeinden um Verlegung des Bezirksgerichtes und Steueramtes von Kronau nach Wösling.
11. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über den Rechnungsabschluss des Museumsfondes pro 1889 und den Voranschlag pro 1891 (zur Beilage 6).
12. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition des Gemeinbeamten in Planina bei Wippach um Subvention zur Herstellung des Hauptweges nach Planina.

13. Ustno poročilo finančnega odseka o podporah za zgradbe ljudskih šol (k prilogi 39.) in o prošnjah krajnega šolskega sveta v Hinah gledé podpore za popravo šolskega poslopja, krajnega šolskega sveta v Tržiši za podporo za šolsko zgradbo in občine Ustija za odpis posojila 223 gold. 48 kr. za zgradbo šole.
14. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Nomencev v Bohinji za podporo v namen uravnave Save.
15. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občin Adlešiče in Tribuče za podporo, da se preiskujejo nekateri studenci in dobi pitna voda.
16. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu:
 § 1. «Rešitev v Najvišje potrjenje predloženih zakonskih načrtov in sklepov.»
 § 2. «Davki.»
13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Subventionen für Volksschulbauten (zur Beilage 39) und über die Petitionen des Ortschaftsrathes in Hinach um Subvention zur Herstellung des Schulgebäudes, des Ortschaftsrathes in Trisiche um Subvention für den Schulhausbau und der Gemeinde Ustija um Abschreibung des Darlehens per 223 fl. 48 fr. für den Schulhausbau.
14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Injassen von Neumung in der Wochein um Unterstützung behufs Regulierung der Save.
15. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeinden Adleschitz und Tributtsche um Subvention behufs Unterjuchung einiger Quellen zur Erlangung von Trinkwasser.
16. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über den Rechenschaftsbericht:
 § 1. «Erledigung der der Allerhöchsten Sanction unterbreiteten Gesegentwürfe und Beschlüsse».
 § 2. «Steuern».

Seja se začne ob 10. uri 45 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 45 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo. Gospoda tajnika naprosim, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika V. deželno-zborske seje dné 28. oktobra 1890.**1. Lesung des Protokolls der V. Landtagsitzung vom 28. October 1890.****Tajnik Pfeifer:**

(bere zapisnik V. seje v slovenskem jeziku — verliest das Protokoll der V. Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar:

Ima kdo kako opombo k ravnokar prečitanemu zapisniku? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.****Deželni glavar:**

Naznaniti imam, da je došla dolga vrsta prošelj predsedništvu visoke zbornice, in sicer izročam prošnji:

Saurau Johanna, Districtsarztenswitwe in Laibach, bittet um Bewilligung einer Gnadengabe.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Bolniško in podporno društvo pomožnih uradnikov za Kranjsko v Ljubljani prosi denarne podpore.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Die Ortschaften Bukuje, Gorenje und Luegg bitten um Ausscheidung aus der Gemeinde Hrenowitz und Einverleibung zu Adelsberg.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec ces. svètnik Murnik izročá prošnjo Hubad-a Mateja, konservatorista na Dunaji, za podporo 400 gold. v nadaljevanje svojih studij.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Hribar izročá prošnjo dramatičnega društva v Ljubljani za podporo za slovensko gledališče v Ljubljani.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Klun izročá prošnjo krajnega šolskega svèta v Trbojah pri Kranji za podporo v poplačanje dolgá vsled zgradbe šole.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Povše izročá prošnjo Mateja Jerine, kmetovalca v Goričici pri Preserji, za podporo vsled požara.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Višnikar izročá prošnjo občin: Litija, Šmartno, Vače, Št. Vid, Bukovica, Česnice, Veliki gaber, Radohova vas itd. za preložitev ceste čez Bogenšperk.

Ima gospod predlagatelj kak predlog?

Poslanec Višnikar:

Predlagam, da se ta prošnja izroči finančnemu odseku.

Deželni glavar:

Bodemo glasovali, in prosim tiste gospode, ki pri-trdijo, da se izroči ta prošnja finančnemu odseku, naj blagovolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Gospod poslanec Lavrenčič izročá prošnjo kmetijske podružnice v Vipavi za odpis dolgá na modri galici v okraji Vipavskem.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Der Herr Abgeordnete Braune überreicht die Petition des Schulausschusses der gewerblichen Fortbildungsschule zu Gottschee um eine Subvention.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Kersnik izročá prošnjo občin: Radomlje, Jarše, Rova in vasi Preserje, okraja Kamniškega, za podporo k napravi mostu preko Bistrice pri železniški postaji Jarše-Mengiš.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Nadalje se mi je izročila interpelacija, katero naprosim gospoda tajnika, da jo prečita.

Tajnik Pfeifer:

(bere — ließt:)

«Visoko predsedstvo c. kr. deželne vlade!

Časniki so razglasili, da je bil meseca julija t. l. c. kr. okrajni šolski nadzornik gospod Ivan Komljanec v Kočevji neposredno po njega prevzvišenosti g. naučnemu ministru od nadzorništva odstavljen in da se je to tako zgodilo, da c. kr. deželni šolski svèt ni bil pred vprašan, da se proti gosp. nadzorniku ni vršila prej nikaka disciplinarna preiskava in da on prej niti na kak odgovor ni klican bil.

Po deželni postavi z dné 25. februvarja 1870 o šolskem nadzorstvu imenuje c. kr. okrajne šolske nadzornike naučni minister, ampak le na podlogi trojega (terna) prédloga c. kr. deželnega šolskega svèta in to na šest let.

Zatorej je ta ministrov korak popolnoma nenavaden, z ozirom na deželno postavo čisto nepričakovan, ter se sodi, da so ga prouzročili Kočevski agitatorij

nemškega «Schulvereina», katerim nepristransko delovanje nadzornikovo ni bilo po godu, z denunciacijami, naravnost ministru poslanimi. Zakaj znano je, da imajo agitatorji nemškega «Schulvereina» navado, kovati vsakovrstne pritožbe, na katere nalové potem od nevednih ljudi, tudi slovenskih, podpise, katerih istinitost je vrh tega mnogokrat dvomljiva, ter potem nadlegovati z njimi šolske oblasti in še samega ministra.

Razumljivo je, da je pri teh okolnostih napravil ta slučaj na slovensko prebivalstvo najslabejši utis. — Čudno se zdi ljudem, da postopa minister za peščico Kočevarjev s toliko eneržijo, s prezirom c. kr. deželne šolske oblasti, brez kake natančnejše preiskave in brez ozira na deželno šolsko postavo, v tem ko tam, kjer gre za ustavne pravice Slovencev, n. pr. na Koroskem, Stajerskem in v Istri, vlada ne kaže niti eneržije, niti prave volje.

Tudi podpisani mislimo, da ministerstvo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika, predno preteče njegova šestletna dōba, brez nasveta c. kr. deželnega šolskega sveta ne more odstraniti, ker bi bile drugače dotične določbe deželne postave brez pomena. Vrh tega nam potrjujejo avtonomni zastopniki c. kr. deželnega in c. kr. okrajnega šolskega sveta, da proti gospodu Komljanecu ni bilo nikoli nikake opravičene pritožbe v obravnavi. Zatorej je vsa podoba, da je bil minister v Kočevskih šolskih razmerah najbrže od neke nepoklicane strani silno slabo poučen, ter se spoštljivo podpisani usojamo vprašati predsedstvo c. kr. deželne vlade: Iz katerih uzrokov in po katerih vplivih je bil imenovani g. c. kr. okrajni šolski nadzornik brez disciplinarne preiskave in brez vednosti c. kr. deželnega šolskega sveta odstavljen?

V Ljubljani 31. oktobra 1890.

L. Svetec,

Hinko Kavčič,
Matej Lavrenčič,
P. Pakiž,
V. Ogorelec,
Klun,
dr. Ivan Tavčar,
dr. Vošnjak,
Fr. Povše,

Iv. Hribar,
dr. Papež,
dr. vitez Bleiweis-Trsteniški,
Oton Detela,
Murnik,
Dragoš,
F. Stegnar,
Klein.

Deželni glavar:

To interpelacijo izročam gospodu deželnemu predsedniku.

C. kr. deželni predsednik baron Winkler:

Prosim besede! Meni uzroki, zaradi katerih je bil okrajni šolski nadzornik gospod Komljanec v Kočevju od službe odstavljen, niso povsem znani, namreč uzroki, kateri so dali povod k temu gospodu ministru za bogočastje in uk. A če se oziram na priliko, pri kateri je bil šolski nadzornik gospod profesor Komljanec odstavljen, se mi vender dozdeva, zakaj je gospod minister tako postopal zoper tega šolskega nad-

zornika. Odstavljen je bil namreč, kedar je došel odlok na neko pritožbo zastran učnega jezika na ljudski šoli v Dragi, in ko sem dobil ta odlok od gospoda ministra, razvidel sem, da s postopanjem okrajnega šolskega nadzornika gospod minister ni bil zadovoljen (smeh na levi in klici — *Gefächter und Rufe links*: Čujte! Oho! — Poslanec dr. Tavčar — *Abgeordneter Dr. Tavčar*: «Zakaj pa ne?»), slo je namreč za učni jezik na ljudski šoli v Dragi. Ta ljudska šola ima svojo posebno zgodovino (poslanec dr. Tavčar — *Abgeordneter Dr. Tavčar*: «Zalostno!») Ustanovljena je bila l. 1855., in ta čas se je uvedel nemški jezik kot učni jezik. To je trajalo do leta 1866.; v tistem letu se je stvar nekoliko spremenila v tem zmislu, da se je vpeljal kot učni jezik utrakvistični, nemški in slovenski jezik, in sicer prvo leto, to je v prvem oddelku samo slovenski, v drugem letu pa nemški jezik za nemščino kot obligaten predmet, računstvo in spisje se je poučevalo v obeh jezikih; v tretjem letu poučevala se je mladina v veronauku v slovenskem jeziku, v drugih predmetih pa v obeh jezikih, in v četrtem letu so se realni predmeti in veronauk razlagali v slovenskem, vse drugo pa v nemškem jeziku.

To je trajalo do l. 1879., ko je namreč bil okrajni šolski nadzornik gospod profesor Linhart. On od svoje strani je vplival na to, da se je stvar predru-gačila, in po njegovem nasvetu je šolski svet v Dragi sklenil, naj se uvede nemški jezik kot učni jezik s tem, da ostane slovenski jezik učni jezik za slovenščino kot obligaten predmet.

Leta 1883. pa je bila podana od občinskega zastopa prošnja deželnemu šolskemu svetu, naj se zopet vpelje utrakvistični pouk, kakoršen je bil do leta 1879. Ta prošnja je bila uslišana dné 10. februarja 1883.

V istem letu, poleti namreč, je bil poslan tedanji deželni šolski nadzornik, sedaj pokojni Pirker v Drago, da naj pregleda, kako se vrše stvari zaradi učnega jezika. Našel je, da je ostalo vse tako, kakor je bilo urejeno l. 1879., namreč, da je bil prej in potlej učni jezik nemški. Deželni šolski nadzornik je poročal to deželnemu šolskemu svetu, in 28. avgusta l. 1883. je deželni šolski svet zaukazal, da se mora izpolniti prejšnji ukaz z meseca februarja, namreč da se mora uvesti utrakvistični pouk, pa v dveh oddelkih, in je pristavil, da, ko se bodo sprejemali otroci v šolo, naj se natanko poizveduje, kateri so nemške in kateri slovenske narodnosti, da se potem odločijo za dotični oddelek. Tak ukaz je bil izdan l. 1883., pa to se ni zvršilo do l. 1886., istega leta namreč, ko je bil imenovan okrajnim šolskim nadzornikom gospod profesor Komljanec, zaradi katerega se je danes stavila interpelacija. On je spremenil stvar tako, da se je uvedel slovenski jezik vsaj večjidel kot učni jezik, nemščina se je poučevala kot obligaten predmet. Zaradi tega početja se je čitalo po časnikih dovolj pritožeb, tako da se je pričela preiskava, in našlo se je, da ukaz deželnega šolskega sveta z leta 1883. res ni bil zvršen. Torej je deželni šolski svet leta 1889. izdal vnovič ukaz, da se mora zvršiti to, kar je bil ukazal l. 1883., namreč da se mora uvesti utrakvistični pouk po omenjenih oddelkih.

Ali tudi to ni obveljalo, in zaradi tega je 45 soseščanov iz Drage predložilo pritožbo naravnost našemu ministru. Naj smem nekaj stavkov te pritožbe prečitati z dovolitvijo gospoda deželnega glavarja. (Deželni glavar. — Landeshauptmann: «Prosim».)

Prošnja je spisana nemški.

(Bere — Liešt:)

«Wir sind Bewohner des Suchener Thales im Bezirke Gottschee und haben seit den 50er Jahren eine öffentliche Volksschule, an welcher, weil die Bevölkerung gemischtsprachig — deutsch und slovenisch — ist, der Unterricht in beiden Landessprachen bis in die jüngste Zeit ertheilt worden ist.»

To je bilo pisano leta 1889. meseca aprila

(Bere — Liešt:)

«Es ist eine Thatfache, die im Wege einer Untersuchung constatirt werden kann, daß in Suchen der Unterricht in der deutschen Sprache immer mehr zurückgedrängt wurde, derart, daß der ursprüngliche, vom hohen Landesschulrath angeordnete Lehrplan complet umgestoßen wurde und der Gottscheer Bezirkschulrath schon die ersten Schritte eingeleitet hat, die deutsche Sprache aus den unteren Abtheilungen ganz auszuschließen.»

Der Gemeindevorsteher und Obmann des Ortschulrathes, wie wir es später erfahren haben, hat kürzlich eine Eingabe an den hohen Landesschulrath geschickt, damit die deutsche Abtheilung in Suchen aufgelassen werde.

Glücklicherweise hat die hohe Schulbehörde den Plan Turks vereitelt und jene Eingabe abgewiesen.

Nun hoffen wir, daß es wieder Ruhe geben werde und daß unser Lehrer sich den hohen Anordnungen fügen werde. Allein trotz alledem verharrete der Lehrer in Ungehorsam und ertheilt eigenmächtig den Unterricht in der unteren Abtheilung nur slovenisch.

Dies ist auch eine Thatfache, welche durch die Untersuchung festgestellt werden kann.

Vor einigen Tagen nun kamen unsere Kinder aus der Schule nach Hause und erzählten uns zu unserer größten Ueberraschung, daß der Bezirkschulinspector die Schule visitirte und die Kinder!!! gefragt habe, ob sie in der deutschen oder in der slovenischen Abtheilung unterrichtet werden wollen.

Gegenwärtig seien Turk und andere Mitglieder des Ortschulrathes gewesen.

Dieses Vorgehen des Herrn Bezirkschulinspectors ist absolut ungesetzlich. (Smeh na levi — Gelächter links; poslanec dr. Schaffer — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Ganz richtig!»), daß wir dagegen protestiren und um Hilfe beim hohen k. k. Ministerium flehentlich bitten.

Wir, die Eltern der Kinder, sind verpflichtet und berechtigt, unsere Kinder in die Schule zu schicken, und uns muß man einvernehmen, nicht aber die kleinen Kinder einer einclässigen Schule, die sich im zarten Alter von 6 Jahren an befinden.

Darin liegt eine Vergewaltigung und Taktlosigkeit, wie sie kaum je wo geschehen ist. (Poslanec dr. Schaffer — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Ganz richtig!» — Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Wir haben schon ganz andere erlebt!».)

Da gegenwärtig, wie es eine Thatfache ist, an den unteren Abtheilungen entgegen den Anordnungen des hohen

Landesschulrathes, wie es dieser bestätigen wird, nur slovenisch unterrichtet wird, so ist es ja begreiflich, daß unsere kleinen Kinder die Lehrgegenstände nur slovenisch kennen und Fragen in den slovenisch gelernten Gegenständen auch nur slovenisch beantworten können.

Daraus aber einen Schluss auf die Unterrichtssprache der Kinder ziehen, wäre ein großer Irrthum. (Poslanec dr. Vošnjak — Abgeordneter Dr. Vošnjak: «Oho!».)

Nur die Eltern können über die Muttersprache gefragt werden, nicht aber sechsjährige Kinder, nur die Eltern haben zu entscheiden, ob ihr eigenes Kind in die deutsche oder in die slovenische Abtheilung eingetheilt werden soll.»

Na to pritožbo, katero je gospod naučni minister poslal deželnemu šolskemu svētu, bil je poslan v Drago gospod deželni šolski nadzornik Smolej, ki je našel, da se zares v nemškem jeziku ni poučevalo, kakor je bilo ukazano, in je dalje našel, da so se res po okrajnem šolskem nadzorniku gospodu Komljanecu izpraševali otroci sami, ali hočejo biti sprejeti v jeden ali drugi oddelek; gospod minister je potemtakem sprevidel, da je šolski nadzornik gospod Komljanec segal predaleč; z razpisom z dné 15. julija l. 1890. je spoznal pritožbo opravičeno in naročil, naj se natančno izpelje ukaz deželnega šolskega svéta iz leta 1883. s to spremembo, da naj se ne otroci, ampak starisi sami vprašajo, kam, v kateri oddelek, ali v nemški ali v slovenski, naj se vsolajo otroci. Dostaviti moram, da, ker je gospod minister izgubil svoje zaupanje do šolskega nadzornika, se mu, če ima pravico, imenovati okrajnega šolskega nadzornika, tudi pravica ne more kratiti, odstaviti ga, kedar namreč do njega nima več zaupanja. V zadnjih desetih letih je žalibog bilo v Kočevji nič manj kot šest okrajnih šolskih nadzornikov, namreč gospodje: Linhart, Spintre, Hrovat, Gariboldi, Ambrož in zadnjič gospod profesor Komljanec. Gospod minister je spoznal, da zlasti zadnji ni postopal nepristransko, ampak je preveč vplival na to, da se nemški učni jezik nadomesti s slovenskim.

To so, kar se meni zdi, uzroki, ki so gospoda ministra privedli do tega, da je odstavil gospoda Komljanca. Zdi se mi pa tudi, da skorej ni mogoče najti nepristranskega šolskega nadzornika, bodisi Slovenca, bodisi Nemca, da bi zamogel objektivno postopati pri nadzorovanji takih šol, v katerih se poučuje v jeziku, ki ni jezik njegove narodnosti. Slovenski šolski nadzornik nima torej pravega zaupanja pri Nemcih, nemški pa ne pri Slovenci, in zato namerava gospod minister — kakor lahko razodenem — tudi ločiti nadzorstvo, namreč izročiti slovenskemu nadzorniku slovenske, nemškemu pa nemške šole na Kočevskem.

Jaz mislim, da sem dovolj jasno govoril, sicer pa gospod minister stvar morebiti še bolj razjasni, in če mi naznani še druge nagibe, iz katerih se je odstavil gospod Komljanec, hočem s tem ob svojem času seznaniti visoki zbor.

Poslanec dr. Tavčar:

Usojal bi se predlagati, da se o odgovoru na interpelacijo prične razgovor. Ali je dovoljeno sedaj gospod deželni glavar?

Deželni glavar:

Prosim, kakor Vam je drago, ali sedaj ali pa pozneje.

Poslanec dr. Tavčar:

Pred vsem bi pa rad izvedel od prečastitega gospoda deželnega predsednika, ali smatra on ta odgovor na interpelacijo za definitiven, ali si pridrži še drug odgovor? Rekel je namreč: «Eventuelno bodem še odgovoril.» Ako ga smatra gospod deželni predsednik za definitivnega, imam pravico predlagati, da se o tem pomanjkljivem odgovoru na interpelacijo prične razgovor.

C. kr. deželni predsednik baron Winkler:

Omenil sem že, da jaz za svojo osebo mislim, da so to pravi nagibi, zaradi katerih se je odstavil okrajni šolski nadzornik od službe. O tej stvari bodem poročal gospodu ministru in gospod minister bode morebiti mogel navesti še druge nagibe. Sicer je razprava o dogovoru na interpelacijo dopuščena po opravljenem redu.

Poslanec dr. Tavčar:

Potem stavljam predlog, gospod deželni glavar, da se o tem odgovoru prične razgovor, in sicer, da se razgovor postavi na dnevni red prihodnje seje.

Deželni glavar:

Predno bodemo glasovali o predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja, prosim gospoda tajnika, da prečita še drugo interpelacijo, katera mi je danes došla.

Tajnik Pfeifer:

(bere — tišč.):

«Visoko predsedstvo c. kr. deželne vlade!

V Dragarski fari, po nemški Suchen, Kočevskega okraja, prikazale so se zadnji čas od nekih ljudi, kakor se pripoveduje, nahujskanih in podkupljenih od nemškega «Schulvereina», agitacije za nemške pridige.

Po zadnjem ljudskem popisu šteje ta fara 1495 prebivalcev, in sicer 1243 Slovencev in 252 Nemcev, oziroma Kočevarjev.

Ti poslednji govore med seboj neko narečje, katero sami imenujejo «kočebariš», ter se baje precej loči od govornice drugih Kočevarjev: od pismene nemščine pa takó, da oni ne razumejo človeka, ki bi z njim govoril pismeno nemščino, in on njih ne. Le nekateri moški, ki hodijo po svetu kupčevati, znajo tudi pismeno nemščino. Nasproti pa znajo in prav dobro govore vsi ti Kočevarji slovenski jezik. Zatorej so bile v cerkvi, odkar ljudje pomnijo, vedno slovenske pridige in do najnovejšega časa, ko je začel rovat nemški «Schulverein», ni bilo zastran tega nobene pritožbe.

Vsled omenjenih agitacij zdelo se je c. kr. deželni vladi in knezoškofijskemu konzistoriju potrebno, poslati mešano komisijo v Drago ter na samem mestu pozvedeti dejanske jezikovne razmere in potrebe. Ali kaj se zgodi?

Gospod okrajni glavar Kočevski, pl. Thoman, ki je bil od vladne strani odmenjen za to komisijo, ni čakal prihoda knezoškofijskega odposlanca, ampak je prišel 9. septembra t. l. sam v Drago in ondi, kakor se pripoveduje, začel nabirati podpise za nemške pridige; hodil je v ta namen od vasi do vasi; on se ni ustavljal pri gospodu župniku, kot cerkvenem predstojniku; tudi ne pri županu in podžupanu, kot občinskim zastopnikom, ampak pri kočah znanih agitatorjev nemškega «Schulvereina», po katerih je dal seganjati ljudi skupaj ter jih na vse načine pregovarjal, da naj prošnjo za nemške pridige podpišejo; kjer ni bilo gospodarjev doma, silile so se ženske ali sinovi na podpis, in naposled je neki gospod okrajni glavar naročal vsem, da, kadar pride knezoškofijski komisar, naj ostanejo pri tem, kar so pred njim govorili.

Ako je torej vse to res, kar se pripoveduje, potem bil bi c. kr. okrajni glavar zapustil stališče nepristranskega c. kr. uradnika in postal sam najhujši agitator nemškega «Schulvereina».

Tako ravnanje bi bilo ne samo nedostojno, temveč tudi nevarno, ker po eni strani vznemirjuje ljudstvo in budi v njem nezaupanje do gosposke, ter je, kakor se pripoveduje, res prišlo med razdraženim ljudstvom zavolj podpisov do velicnih izgredov; po drugi strani pa se lahko zavodijo višje gosposke, da jednostransko poučene storé napačne, morebiti celó krivične korake.

Podpisani smo trdo prepričani, da gospod c. kr. okrajni glavar od c. kr. deželne vlade ni imel naloga loviti podpisov za nemške pridige, temveč da se je on samovoljno podal v službo nemškega «Schulvereina».

Podpisani se torej usojamo vprašati visoko c. kr. deželno vlado:

- Ali je gospodu deželnemu predsedniku znano, da je bil okrajni glavar Kočevski dné 9. septembra 1890 brez knezoškofijskega komisarja v Dragi in da je tam nabiral podpise za nemške pridige?
- Ali je to omenjeni glavar storil po naročilu deželne vlade?
- Kaj namerava deželno predsedstvo ukreniti, da se gospod c. kr. okrajni glavar pl. Thoman ne bo več vtikal v Dragarske cerkvene zadeve in motil mirú, ki je do sedaj vladal v tej fari v tem oziru?

V Ljubljani dne 31. oktobra 1890.

L. Svetec,

dr. Ivan Tavčar,
Hinko Kavčič,
dr. Vošnjak,
Fr. Povšè,
Iv. Hribar,
dr. vit. Bleiweis,
Dragoš.

Murnik,
F. Stegnar,
Klein,
Matej Lavrenčič,
P. Pakiž,
V. Ogorelec.»

Deželni glavar:

Predno oddam to interpelacijo prečastitemu gospodu deželnemu predsedniku, sklepati imamo o predlogu gospoda poslanca dr. Tavčarja. Po § 45. opravljenega reda ima visoki deželni zbor sklepati brez

razgovora, ali se spravi v zvezo z odgovorom na interpelacijo razgovor ali ne. Prosim torej gospode poslance, ki so za to, da se v prihodnji seji o tem razgovarja, naj blagovolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj si usojam izročiti tudi drugo interpelacijo prečastitemu gospodu deželnemu predsedniku.

Nadaljujem dnevni red in prestopimo k 3. točki, to je:

3. Priloga 45. Poročilo deželnega odbora o popravi ceste med Verečim in Črnomljem in o prošnji Metliškega cestnega odbora za prelozitev strme Semiške okrajne ceste ter nje uvrstitev do Črnomlja med deželne ceste.

3. Beilage 45. Bericht des Landesauschusses in An- gelegenheit der Straßencorrectur an der Strecke zwischen Wertschitz und Tschernembl und inbetreff der Bitte des Mötflinger Straßenauschusses wegen Umlegung der steilen Semitscher Bezirksstraße und Kategorisirung derselben mit ihrem weiteren Zuge bis Tschernembl als Landesstraße.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanz- ausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 46. Poročilo deželnega odbora o prošnji občine Ustija zaradi razdelitve nje- nih, v zemljiški knjigi katasterske občine sv. Križ, sodnega okraja Ajdovščina, pod vložno št. 618 nahajajočih se pašnih parcel 781/1 in 1070/3 med občince.

4. Beilage 46. Bericht des Landesauschusses über das Gesuch der Gemeinde Ustija wegen Verthei- lung der ihr gehörigen, im Grundbuche der Cata- stralgemeinde Hl. Kreuz, Gerichtsbezirk Haiden- schaft, sub Einl.-Nr. 618 vorkommenden Weide- parcellen 781/1 und 1070/3 unter die Gemeinde- mitglieder.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Ver- waltungsausschusse zugewiesen.)

Prestopamo k 5. točki dnevnega reda.

Čast mi je predstavljati visokemu deželnemu zboru gospoda vladnega svetovalca Merka.

Prosim gospoda poročevalca, da upelje svoje po- ročilo.

5. Priloga 44. Poročilo finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za leto 1891 (k prilogi 34.) in o prošnji učiteljske sirote Ane Adamič.

5. Beilage 44. Bericht des Finanzausschusses über den Vorausschlag des Normalschulfondes pro 1891 (zur Beilage 34) und über die Petition der Lehrerswaise Anna Adamič.

Poročevalec Klun:

Visoki zbor! Ker je poročilo finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za l. 1891. že več dni v rokah častitih gospodov poslancev, pro- sim, da bi se prestopilo précej v nadrobno razpravo, ker so posamezne opazke, katere bi imel storiti, že natisnene v dotičnem poročilu.

Prosil bi pa tudi, da bi se poprej še rešila proš- nja, katera stoji v zvezi s tem proračunom.

Učiteljska sirota Ana Adamič je dobivala iz nor- malno-šolskega zaklada miloščino letnih 60 gold. Ta miloščina jej je potekla v preteklem letu in zaradi tega se je obrnila z novo prošnjo do deželnega zbora, da bi se jej ta miloščina podaljšala. Dotična prošnja dosla je deželnemu odboru šele, ko je bil visoki de- želni zbor že sklenil svoje zborovanje in zato je ostala prošnja nerešena do letošnjega leta. Razlogi, kateri se v prošnji navajajo, so utemeljeni, in zato priporoča finančni odsek, da se prošnja usliši in predlaga:

«Slavni deželni zbor naj sklene:

Učiteljevi siroti Ani Adamič se podaljša dosedanja miloščina 60 gold. na leto iz normalno-šolskega za- klada za tri leta, in sicer za l. 1890., 1891. in 1892.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde predlogu finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

In sedaj vprašam, ker ima predlog finančnega od- seka več toček, želi kdo govoriti v generalni debati?

Gospod poslanec Svetec se je oglašil in ima besedo.

Poslanec Svetec:

Visoki zbor! Pedagogično načelo je, da se v ljudski šoli more uspešno poučevati le na podlogi ma- terinega jezika. To načelo je tako priznано in se po njem tako občno ravna, da mi tega ni treba posebej dokazovati. Izjema od tega načela se nahaja le ondod, koder se hoče zatirati kak narod. V Avstriji se pač narodi ne smejo zatirati, ker to bi bilo proti naravi Avstrije, ki družu ravnopravne narode, ki imajo v tej državi enake pravice in katerih narodnost zlasti narodni jezik, se ima povsod natančno spoštovati po naših ustavnih določilah. Ako se torej kje v Avstriji odstopa od tega pedagogičnega načela, mora temu vsak pošten Avstrijan, vsak pravičen človek naspro- tovati in gledati, da se taka krivica odpravi. Jaz sem poizvedel in sporočilo se mi je s precejšno zaneslji- vostjo, da so v šolah v Kočevji, ki imajo nemški učni jezik, vsolani na več krajih tudi slovenski otroci. Takó

je vsolanih v Nemski Loki (Unterdenfchau) 50 slovenskih otrok, kar je gotovo dobra tretjina vseh otrok. V Spodnjem Logu (Unterlag) je vsolanih čez 20 slovenskih otrok, v Štalcarijih tudi 20, v Morovcu 10, na Zdihovem 15. To so povsod tolikšne množine, da se lahko reče, da je sploh tretjina otrok slovenskih. Kakošne so razmere v Dragi, to nam je znano, in ako je prebivalstvo ondi zdaj nekak zmedeno, mislim, da pride to od tega, da se je začel nemški «Schulverein» v tamošnje šolske zadeve mešati. Vse to nas naganja k temu, da se morajo razmere ne Kočevskem natanko preiskati in uravnati v smislu obstoječih postav.

Seveda se mi bode reklo, da stariši sami želé nemških šol. Moja gospôda! take želje treba je čisto natanko preudarjati in če se to stori, našlo se bode, da stariši vse kaj družega želé, kakor se pa potem naredi. Večkrat se reče starišem: «Vi, slovenski stariši, vaši otroci znajo že slovenski, čemu bi se še v šolah učili slovenski, v šolah naj se učé nemški, potem znajo oboje» — in slovenski stariši to nekako verjamejo. Ali pomisliti je treba, da so ti slovenski stariši v veliki zmoti, da so zapeljani po navideznih uzrokih. To ni res, da zna vsak slovenski otrok že od doma slovenski jezik. Govoriti zna, seveda tudi to nepopolnoma, ali za omiko ni dovolj, da zna eden jezik samo govoriti, ampak treba ga je tudi pravilno pisati, treba je znati pismeni jezik, kakor se govori in piše, kakor so knjige tiskane, kajti le tako je mogoče, da se otrok, izstopivši iz šole, naprej izobražuje. Ali zna nemški otrok že dosti nemški, da bi se mu ne bilo treba učiti v šoli nemškega jezika? Tega nihče ne bode trdil, zakaj skušnja uči, da tudi nemški otroci se morajo zeló učiti nemški, in ni lahko, tako da, ko pridejo že na gimnazij, še ne znajo ne pravilno pisati, ne govoriti. Toliko bolj je to res pri učencih, ki pohajajo le ljudske šole na deželi, zlasti tam, kjer so samo enorazredne. Kako je pa potem mogoče, da otrok, če se je učil dveh jezikov, bi se naučil materinega jezika in zraven še nemškega. To je popolnoma nemogoče.

Nadalje se nahajajo stariši še v neki drugi zmoti. Stariši mislijo, da, če je šola nemška, se bode otrok lahko nemški naučil. Moja gospôda, narobe je resnica. Če je šola slovenska in se v njej tudi nemščina uči, to je mogoče, da se bode otrok kaj naučil, ne pa, če je šola nemška. Zakaj, če otrok učitelja ne razume, in narobe, učitelj otroka ne, kako ga more potem kaj, zlasti jezika, naučiti.

Stariši dalje mislijo, če le otrok v nemško šolo hodi, bode že v vsem izobražen. Ali nasledek je ta, da se morebiti otrok nekaj nemških besed nauči, ali drugega ničesar, še veronauka ne. To je naravno. Ako bi se stariši v tem oziru natančneje poučili, mislim, da ni tako abotnih slovenskih starišev, da bi zahtevali nemške šole. Zakaj, kaj je nasledek, če se na take želje, na take ne natanko preudarjene želje ozir jemblje? Nazadnje so osleparjeni stariši, ki mislijo, da se bodo otroci kaj naučili, pa se ne; osleparjen je svet, ki misli, da je šola dobro uravnana, in najbolj osleparjeni so otroci, ki se niso ničesar naučili, k večjemu, da znajo svoje slovensko imé z nemškimi črkami zapisati.

Proti taki zlorabi nepoučenih starišev se je treba upreti in poskrbeti, kadar pridejo s takimi željami, da se stariši poučé kaj je sméti in kaj je mogoče zahtevati. Posebno pa je naša dolžnost, skrbeti za slovenske otroke, da oni tudi prejmejo te koristi od ljudskih šol, katere so jim sploh namenjene po šolskih postavah, namreč, da se poučé v tem, kar ljudska šola sploh more učiti, zlasti v tem, kako bodo mogli, kadar izstopijo iz ljudske šole, se nadalje izobraževati v tem, kar za življenje potrebujejo. Zató treba, da se slovenski otroci izobražujejo tudi v materinem jeziku, da ga znajo rabiti, da razumejo slovenske knjige, po katerih se potem naprej izobražujejo. Skušnja nas uči, kar ima naš kmet omike, kolikor vidimo pri njem napredka, vse to je vzel iz slovenskih knjig, in kdor se te dobrote ne more posluževati, ta zaostaje in je siromak.

Da se torej namen ljudske šole tudi pri slovenskih otrocih Kočevskega okraja doseže in da se šolstvo v Kočevju na pravični podlagi uravna, usojal si bodem nasvetovati neko resolucijo, katere zapopadek je, da se najpoprej natanko poizvé, kakošne so jezikovne razmere v Kočevskem okraju, koliko je otrok slovenskih in koliko nemških in kako bi se dalo dosedanjim nedostatom odpomagati.

Moja resolucija se bode torej glasila takó-le:

«Visoki zbor naj sklène:

Deželnemu odboru se nalaga:

- a) Naj pozvé natančno, koliko slovenskih otrok pohaja Kočevske ljudske šole z nemškim učnim jezikom;
- b) naj dogovorno s c. kr. deželnim šolskim svetom skrbi, kolikor mu je mogoče, da bodo ti otroci poučevani v svojem materinem jeziku;
- c) kolikor on tega ne more doseči, naj pripravi za prihodnje zasedanje deželnega zbora primerne predloge.»

Moja gospôda! Mislim, da izpolnimo le svojo dolžnost, ako na ta način poskrbimo za slovenske otroke, in toplo priporočam to resolucijo visokemu deželnemu zboru.

(Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Deželni glavar:

Prosim gospode, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Svetca, naj blagovolé ustati.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in pride v nadrobni razpravi na glasovanje.

K besedi se je oglasil gospod poslanec Hribar.

Poslanec Hribar:

Visoki deželni zbor! Kakor se razvidi iz proračuna normalno-šolskega zaklada, naraščajo troški za ljudsko šolstvo od leta do leta rapidno. Ne spadam med one, ki trdé, da so troški za ljudsko šolstvo brezplodni, temveč priznavam celó potrebo, da storimo, kolikor mogoče, da se popolnuje in povzdiguje naše ljudsko šolstvo. Ako pa dovoljujemo tako veliko do-

plačilo za normalno-šolski zaklad, moramo tudi skrbeti, da se varuje deželnemu zboru gotova ingerenca na ljudsko šolstvo. To ingerenco pogrešam dosedaj popolnoma. Opozarjam visoko zbornico le na neki sklep, ki je bil storjen pred dvema letoma, ki pa dosedaj ni bil izpeljan od visoke deželne vlade. Kakor vam je vsem znano, izdal je deželni šolski svet dné 5. februarija l. 1887. ukaz, kateri je pozneje dné 24. decembra l. 1887. dopolnil ukaz, namreč, da se ima vpeljati obligatni pouk nemščine na vseh tro- in četverorazrednih ljudskih šolah na Kranjskem. Deželni zbor je v svoji seji dné 19. januarija l. 1888. proti temu ukazu se oglasil, češ, da je deželni šolski svet, ker ni bil zaslišal faktorjev, ki imajo vzdrževati šole, ravnal popolnoma proti jasnemu smislu šolskega zakona. Zaradi tega sklenil je visoki deželni zbor dné 19. januarija l. 1888. resolucijo, katera se je glasila, da se imajo udeležiti obligatnega pouka nemščine na tro- in četverorazrednih ljudskih šolah le oni otroci, katerih starši izrecno ne izjavijo, da tega ne želé.

Gospôda moja! Ta resolucija sama na sebi je, kakor sem imel prilikó naglašati že lanskega leta, jako krotke naravi; ta resolucija je pa tudi po mojem prepričanji ravno tako v jasnem protislovju s šolskim zakonom, kakor oni ukaz deželnega šolskega sveta; kajti po zakonu se nikdo ne sme siliti, da bi se moral poučevati v drugem deželnem jeziku. Tukaj pa je implicito izrečeno nekako silenje, ker bi se sicer bilo moralo reči: «Le oni otroci naj se udeležé pouka nemščine, katerih starši to izrecno zahtevajo». Tako določilo bi bilo v smislu šolskega zakona; če se pa otroci silijo, da se učé nemščine in je starišem le na prosto voljo dano, da protestujejo proti temu, kar zakon sam ne dopušča, tedaj je to flagrantno prestopanje zakona. Pa vendar deželni šolski svet, respektivno visoka deželna vlada ni odgovorila ničesar deželnemu odboru glede resolucije z dné 19. januarija l. 1888., dasiravno smo lani odgovor urgovali. Vsaj v poročilu deželnega odbora ne nahajam takega odgovora, in ker se mi je držati tega poročila, zaradi tega odgovor — ko bi bil v tem tudi došel — zame ne eksistuje. Obžalovati je to, kajti tako ravnanje deželne vlade izpodkopuje veljavnost deželnega zbora in je obrneno proti dostojanstvu te visoke zbornice.

A poglejmo, kako je nastal ukaz deželnega šolskega sveta z dné 5. februarija l. 1887.? Leta 1879., in sicer dné 26. oktobra, obrnil se je deželni odbor do deželnega šolskega sveta s prošnjo, naj se vpelje obligatorični pouk nemščine po ljudskih šolah na Kranjskem in potem je deželni šolski svet o tem v svoji seji dné 17. junija l. 1881. sklepal ter je želji deželnega odbora tudi ustregel. Leta 1887. poiskal je deželni šolski svet oni sklep iz leta 1881. in vzel ga je za podlago svojemu ukazu. Utegnilo bi se torej trditi, da je šla stvar pravilnim potom in da deželni šolski svet ni ničesar družega ukrenil, nego to, kar je postalo sklep l. 1881. Ali tu je treba preudariti, kake so bile razmere l. 1879. in 1881. in kakošne so bile razmere l. 1887., ko je deželni šolski svet zopet izdal oni ukaz. Leta 1879. imela je v deželnem zboru ve-

čino ona stranka, ki zastopa manjino prebivalstva v deželi naši, in katere tendenca je bila vedno, da se je ponemčevalo prebivalstvo kolikor le mogoče. Leta 1881. je bila ista večina v deželnem zboru in v deželnem šolskem svétu. Leta 1887. pa je bila stvar drugačna. Tedaj je imela večino v deželnem zboru, v deželnem odboru in upam vsaj — dasiravno nisem prepričan o tem — da tudi v deželnem šolskem svétu stranka, ki reprezentuje večino deželnega prebivalstva. Pričakovalo bi se torej bilo po vsej pravici, da se bode sklical deželni šolski svet v posvetovanje, predno se v njegovem imenu izdá tak načelno važen ukaz in da se bode visoka deželna vlada tudi ozirala na sklep, kateri bi bili storili v njem avtonomni zastopniki stranke, ki ima sedaj večino v deželnem zboru, stranke, katera jedina je opravičena govoriti v imenu naroda. Akoravnó pa so se razmere od l. 1879. in 1881. sem tako radikalno spremenile, vendar deželni šolski svet l. 1887. ni sklical seje, da bi se bilo v plenumu sklepalo o onem ukazu, ampak za hrbtom avtonomnih članov, in ne da bi se bili ti zaslišali, zgodilo se je, da je izdal deželni šolski svet ona dva ukaza. Leta 1881. torej, ko je bila v večini sedanja manjina, sklenila se je v plenumu; l. 1887. pa, ko smo imeli že večino mi, se pa ni potrebno zdelo deželni vladi, da bi bila o tem dala sklepati avtonomnim členom šolskega sveta, temveč izdal se je brez njihove vednosti dotični «ferman». Tako postopanje zdi se mi jako čudno. Naš deželni šolski svet podoben je nekako bogu Janusu, samo z razločkom, da je Janus kazal prijazno lice na obe strani, deželni šolski svet pa kaže le na eno stran prijazno, smehljajoče, avtonomno lice, na drugo stran pa namrgoden obraz z nagubančenim čelom, v kateri ste vtisnjeni črki «c. k.» Že večkrat in tudi v tej visoki zbornici smo videli, da nam vselej, kadar zahtevamo nekoliko večje pravice glede ljudskega šolstva za-se, vlada pravi: «To spada deželnemu šolskemu svétu, ki je c. kr. oblastvo;» kadar pa pravimo, da nimamo zaupanja do deželnega šolskega sveta, se nam od strani iste visoke deželne vlade deželni šolski svet nasproti stavlja kot «avtonomni urad», češ, do njega morate vendar imeti zaupanje. In če pride zopet deželni zbor z zahtevo, da se ozir jemlje na njegove sklepe, pravi se: «Deželni šolski svet je c. kr. oblastvo in ima torej odločevati pravico v lastnem delokrogu». To je pač čudno ravnanje, ki zasluhuje, da se javno ožigosa.

Rekli bodete morebiti, da je odveč, ako se oglasam proti potrebi nemškega jezika na ljudskih šolah. Oglašam pa se vendar in stojim v tem oziru na istem stališči, na katerem so stali o svojem času skušeni voditelji naroda slovenskega in še celó tudi današnji častiti gospod poročevalec. In to je po mojem mnenji tudi jedino pravilno stališče.

Kaj pa je naloga ljudskega šolstva? Da se učé jeziki? O tem poučuje nas najbolj zakon sam, in sicer § 1. zakona z dné 14. maja l. 1869., katerega si dovoljujem prečitati in kateri se glasi: (bere — liešt.)

«Ljudski šoli je naloga, odrejati otroke, da bodo npravni in pobožni, razvijati jim duševne moči, oskr-

bovati jih sè znanostmi in vednostmi potrebnimi, da se lahko dalje omikajo za življenje, in postavljati jim pravo dno, da bodo enkrat prida ljudje in državljani.»

Tu v tem paragrafu ni nikakersnega govora o drugem jezikovnem pouku materinega jezika. O tem nam daje pojasnilo tudi ukaz ministra za uk in bogočastje z dné 20. avgusta l. 1870. Naj mi bode dovoljeno prečitati § 51. tega ukaza, ki se glasi:

(bere — liešt:)

«Smoter jezikovega uka je: prav razumevati, kar se od drugih sliši v materinem jeziku, potem tudi zmožnost, ustno in pismeno svoje misli dobro in gladko pripovedovati: . . .»

To je torej minister smatral kot okvir za jezikovni pouk na ljudskih šolah, in to je jedino prava naloga za ljudske šole do te dobe, da se otroci naučé materinega jezika in potem drugih znanosti v zmyslu zakona z dné 14. maja l. 1869.

Reklo se bode morebiti, da je nemški jezik v naši deželi potreben. Ugovarjam temu. Če v drugih deželah ni potreben, zakaj se pa smatra, da je pri nas potreben? Morebiti zato, ker so pri nas take razmere, da slovenskemu narodu ni še dana enakopravnost, kakor mu gre po zakonu. Slovenski jezik bi moral biti vpeljan tudi v uradih, in potem bi naš kmet nikdar več ne izrekel tiste želje, katero moramo tu in tam čuti, ko kmet vidi, kako veljavo ima nemški jezik pri c. kr. oblastvih. Sam sem imel priliko prepričati se v nekem davkarskem uradu, kako različno se postopa s strankami. Prišel je kmet v davkarijo in se z davkarsko knjižico v roki ponižno približal uradniku, ki je imel sprejeti denar. Ali kaj se zgodi? Uradnik zarenči nad njim kakor lev v menažeriji, če ga kdo iz spanja zbudi. V istem času pa je vstopil gospod, ki je nemško govoril. Uradnik mu je prišel nasproti, podal mu roko in prijazno je ž njim govoril. Ali je potemtakem čudno, če kmet, ki vidi, da takó postopajo po uradih, da se protežuje človek, ki se poslužuje nemškega jezika, začne misliti, da je oni, ki zna govoriti nemški, več, kakor oni, ki zna slovenski? Zato najdete tu in tam na kmetih misel, da naj se otroci učé nemškega jezika, da bodo potem «znali govoriti z gospódo». To je gotovo nenaravno. Dajte slovenskemu jeziku one pravice, katere smemo zahtevati, in prišlo bode do tega, da bode tudi gospod govoril slovenski, in nikdar več ne bode čuli, da bi kmet izrekel željo, naj se njegovi otroci učé nemškega jezika. Potem bode prišla tudi naša dežela do onega spoznanja in prepričanja, katero nahajate že davno na Hrvatskem, Madjarskem, Poljskem in Češkem, da je ljudska šola le za to, da se otroci izobražujejo za življenje in ne za to, da se naučé nemškega jezika.

Pri tej priliki mi bodi dovoljeno, da se ozrem še na neke besede, katere sem v svoje začudenje slišal v finančnem odseku. Tam je prečastiti gospod deželni predsednik izrekel med drugimi tudi besede: «Avstrijci smo, zato nam je potreben nemški jezik.» Gospóda moja, te besede spekle so me v dno srca, ob enem pa tudi silno iznenadile. Od kedaj pa je nemški jezik znak, od kedaj pa je nemški jezik obi-

ležje avstrijskega patriotizma? Bilo bi pač žalostno, ko bi prišlo kedaj do tega, ali prepričan sem, ker do sedaj ni prišlo, da tudi nikdar prišlo ne bode, kajti to bi značilo propad Avstrije, zakaj nikdar ne bode mogoče prisiliti vse národe, nemškega jezika se naučiti in s tem pokazati avstrijski patriotizem.

Ali morebiti mi bode kdo odgovoril: «Znanje nemškega jezika je za nas dejanska potreba». Zanimavam odločno tudi to. Kje pa imate to veljavo nemškega jezika na Ogerskem, na Hrvatskem? In ti deželi: Ogerska in Hrvatska, ali ne spadate tudi v Avstrijo? In kje nahajate to veljavo nemškega jezika na Galiskem, kjer je notranji uradni jezik trdi poljski!? Ako bi bil nemški jezik obiležje avstrijskega patriotizma, nikdar bi ne bila smela dovoliti nobena avstrijska vlada takih izjem; nikdar ne bi bila smela dopustiti nobena avstrijska vlada, da se dene nemški jezik tako ob veljavo, ko se je to zgodilo v Galiciji, na Madjarskem in na Hrvatskem. Ker pa, hvala Bogu! v višjih krogih doslej ni bilo prepričanja da bi se nemščini na ljubo morali zatirati vsi drugi jeziki, za to se pušča nekaterim národom, svobodno se razvijati, ker to gotovo bolje koristi državi, kakor napenjanje otrok v ljudskih šolah s poukom nemškega jezika.

Dolžnost mi je pa tudi pri današnji priliki, kot poslancu mesta Ljubljanskega, ozreti se na šolske razmere v Ljubljani. Olajšal mi je to nalogo naš mestni šolski svét v Ljubljani s krasnim poročilom o tukajšnjih javnih in privatnih ljudskih šolah, katero je letos izdal. To poročilo je jako poučno in zanimivo, in hvaležni moramo biti vsi, ki se pečamo s šolskimi zadevami, da nam je sestavil to poročilo okrajni šolski nadzornik gospod profesor Levec. Posebno zanimivo in poučno je to poročilo gledé dveh šol, kateri nam je visoko ministerstvo, oziroma sam deželni šolski svét ukazal ustanoviti. Prosim Vas, vzemite to poročilo, kdor je ima pri sebi, in odprite stran 23., in bode našli tam, da je bilo koncem šolskega leta 1889/90 na mestni nemški dvorazredni deški šoli samo 4 pravih nemških otrok in 106 taci, ki so govorili nemški in slovenski jezik, torej pravih Slovencev.

Na mestni nemški štirirazredni šoli je bilo 78 nemških deklic, v tem, ko ste bili 102 slovenski. Te številke govoré jasno, da nemške šole v Ljubljani niso bile potrebne in da bi bila zadostovala že samo jedno-ali dvorazredna nemška šola za deklice.

Poročilo pa je zanimivo tudi še v drugem oziru. Vzemite letno poročilo nemške dvorazredne deske šole in pregledajte si imenik učencev. Našli bode, da jih je iz skupnega števila 110 stanovalo 24 zunaj Ljubljane v Šiški, Mostah, Šmartinu, Selu in Vodmatu. Da so ti učenci sinovi slovenskih starišev, ni dvomiti, kakor je tudi gotovo, da nista Nemca ona dva «Kozla, ki sta — ne vem kako — iz Komende zašla v to šolo. Ker se za šolo godne otroke iz Vodmata, Sela, Šmartina in Most vzdržuje posebna ljudska sola pri sv. Petru, in ker ima tudi Šiska svojo šolo, opravičen je mestni šolski svét — in tudi dolžnost njegova je — da zabrani vstop v nemško šolo vsem otrokom iz teh vasi.

Se bolj zanimivo je to poročilo gledé štirirazredne nemške dekliske šole. V vseh štirih razredih izkazane so samo učenke iz Ljubljane in iz drugih oddaljenih krajev; iz Sela, Most in Šiske izkazane ni niti jedne; toda izkaz, kateri je dodan poročilu na strani 24. — izkaz gledé stanovanja učenk — kaže nam interesantni faktum, da je to šolo obiskovalo 19 deklic, ki so stanovala zunaj Ljubljane. Odkod torej to protislovje?

Stvar je čisto jasna. Ravnateljica je jednostavno zatajila, da so nekatere deklice iz Vodmata, Sela, Most, ali Šiske — zapisavši v program mesto pravega stanovališča Ljubljano samo zato, da ohrani šolo v sedanjem obsegu, ker vé, da so za imenovane vasi posebne šole in bi se otroci ne smeli sprejemati v to šolo.

Glejte, gospôda moja! taka je potreba za nemške šole v Ljubljani; pa vender deželni šolski svét takó hiti, da bi ustvarjal definitivna učiteljska mesta na obeh šolah. Dekliška šola se je zopet letos razširila za jeden razred. Če se je imela kedaj kaka slovenska šola razširiti, čakalo se je 5 let, da se je pokazalo, če je učencev v potrebnem številu in potem šele se je sistemovalo mesto učitelja. Pri prvi in drugi mestni deški šoli vidimo dokaz za to. Tam se bode predlagalo za prihodnje leto 1200 gld., namreč za tri pomožne učitelje po 400 gold., in vender je dokazano, da so dotične paralelke, na katerih bodo poučevali ti pomožni učitelji, že davno prenapolnjene, in ker nastaja potreba celó za nove paralelke, gotovo je, da se ne bodo več opustile. In vender tu deželni šolski svét ne sistemizuje stalnih učiteljskih mest!

Nimam sicer ničesar proti takemu postopanju, kajti po zakonu mora se res 5 let čakati, da se pokaže poprečni letni uspeh. Ali deželni šolski svét imel bi jednako deliti solnce in senco. Če torej tako, kakor sem naznanil, postopa gledé slovenskih šol, moral bi postopati ravno tako tudi gledé nemških šol. Zato pa je čudna tista naglost, s katero ustanavlja deželni šolski svét vsako leto definitivna mesta na nemških šolah, ne da bi bilo zakonitega dokaza za njihovo potrebo. Meni bode to dalo povod, da bodem stavil poseben predlog, kadar pridemo do dotične točke proračuna; za sedaj pa le izražam, da bi slovenski narod, kateri zavzima 96 % vsega prebivalstva dežele Kranjske, zasluževal od deželnega šolskega sveta več ozira, ko doslej; zlasti, da bi se moral bolj ozirati na sklepe, kateri se storé v tej visoki zbornici.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Es sind nicht allzuvieler Bemerkungen, mit welchen ich auf die Ausführungen der beiden Herren Vorredner zu antworten haben werde, nachdem dieselben, wie es in der Natur des Gegenstandes, der in diesem hohen Hause schon so oft verhandelt wurde, liegt, nichts Neues vorgebracht haben, sondern nur Variationen über ein oft gehörtes Thema. Man muß sich doch verwundern, wenn man den Zustand des Volksschulwesens in unserem Lande betrachtet, welches bis zu der äußersten Grenze nationalisirt worden ist, daß die Herren noch immer behaupten, die Volksschule

sei nicht im Sinne der Mehrheit der Bevölkerung eingerichtet, und das Restchen des deutschen Unterrichtes noch zum Gegenstande ihrer Klagen in diesem hohen Hause machen.

Eine gewisse Veränderung habe ich heute allerdings wahrgenommen, insoferne, als der erste Herr Redner zugegeben hat, daß Wünsche von Eltern bemerkbar werden, dahin gehend, daß ihre Kinder in der deutschen Sprache unterrichtet werden; denn in früheren Zeiten ist auch dies in Abrede gestellt worden. Es ist gut, daß die Herren wenigstens zugestehen, daß es der Wunsch der Eltern in vielen Fällen ist, daß ihre Kinder des deutschen Unterrichtes theilhaftig werden; ich nehme dies mit Befriedigung zur Kenntnis.

Sie wollen aber den Eltern ihr Recht verkümmern, zu bestimmen, in welche Schule sie ihre Kinder schicken wollen, indem nach der Anschauung des ersten Herrn Redners die Wünsche der Eltern untersucht wurden, d. h. ihnen Schwierigkeiten gemacht werden sollen in der Erfüllung ihrer Wünsche.

Auf die Ausführungen des Herrn Abgeordneten Svetec über die Verhältnisse in Gottschee will ich heute nicht eingehen, ich werde in der nächsten Sitzung darüber ausführlicher zu sprechen kommen. Die Resolution, die vom Herrn Abgeordneten Svetec gestellt wurde, halte ich für un begründet; er hätte übrigens darin noch das Verlangen stellen sollen, daß auch bezüglich der deutschen Kinder dieselben Untersuchungen gemacht werden, wie bei den slovenischen, da möglicherweise deutsche Kinder in slovenische Schulen eingeschult worden sind.

Was der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach bezüglich des Landeschulrathes vorgebracht hat, berühre ich nicht weiter, denn ich erachte mich nicht für berufen, den Landeschulrath zu rechtfertigen, dies ist Sache der Regierung.

Am meisten ist von der Ertheilung des deutschen Unterrichtes an drei- und vierclassigen Schulen gesprochen worden; auch hier kann von einem Zwange nicht die Rede sein, denn es sind schon viele Fälle vorgekommen, daß, wenn Wünsche der Eltern namhaft gemacht wurden, die eine Aenderung verlangten, der bisherige Lehrplan wirklich geändert wurde.

Der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach hat den Satz aufgestellt, daß der deutsche Unterricht überhaupt nicht nothwendig ist. Das ist eine schätzbare persönliche Anschauung, die aber von der Mehrheit der Bevölkerung nicht getheilt wird. Da entscheidet nicht die subjective Meinung eines engagirten Parteigängers, und die Thatsachen sprechen gegen diese Anschauung, und diese Thatsachen sind der Ausdruck wirklicher Bedürfnisse. Mir fällt es nicht ein zu behaupten, daß die Kenntnis der deutschen Sprache der alleinige Ausdruck des österreichischen Patriotismus sei, aber das kann ich sagen: ein gebildeter Oesterreicher muß deutsch können. (Klici na levo: — Rufe links: «Cehi!») Bezüglich der Tschechen verweise ich auf den Ausspruch ihres Führers Rieger, daß jeder gebildete Tscheche deutsch können müsse, und es gilt dies sicherlich von jedem gebildeten Slovenen in einem noch höheren Maße. (Poslanec Hribar — Abgeordneter Hribar: «Zalibog!») Warum «zalibog», wenn dadurch eine höhere Bildung erreicht wird? Was Kroatien und Ungarn anbelangt, so herrschen dort staatsrechtlich be-

gründete Verhältnisse, über die wir nicht zu verhandeln haben und die nicht Gegenstand unserer Kritik sein können.

Ich komme nun dazu, einige Bemerkungen darüber zu machen, was der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach über die Schulen in Laibach vorgebracht hat, und da muß ich sagen, daß mich seine Klagen an den Spruch: «Quis tulerit Gracchos de seditione querentes» erinnern: nur die Deutschen haben ein Recht, Klage zu führen, nicht aber der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach. Ich habe mit großem Bedauern, aber andererseits auch mit Befriedigung vernommen, daß dem Gemeinderathe die deutsche Schule nur aufgedrungen worden ist, d. h., daß der Gemeinderath nie und nimmer aus eigener Initiative das gethan hätte, wozu er verpflichtet war; das ist eine schätzbare Aeußerung aus dem Munde des Vertreters der Stadt Laibach. Bei solchen Anschauungen ist es kein Wunder, wenn gegen den Stadtschulrath Erbitterung herrscht, der keine Billigkeit in seinen Beschlüssen kennt, wenn es sich um deutsche Schulen handelt. (Poslanec Hribar — Abgeordneter Hribar: «Dokazi!»)

Es ist eine bekannte Thatsache, daß sich der Stadtschulrath gegen die Erweiterung der deutschen Knaben- und der deutschen Mädchenschule ausgesprochen hat. (Poslanec Hribar — Abgeordneter Hribar: «Berite letno poročilo!») Beim Rechenschaftsberichte werde ich darüber weiter sprechen. Der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach meinte auch, in Laibach brauche man keine deutsche Schulen. Dem gegenüber verweise ich auf die Thatsache, daß sich die deutschen Schulen eines steigenden Besuches erfreuen; dies ist un-leugbar; wie man angesichts dieser Thatsache das Gegen-theil behaupten kann, begreife ich nicht; das heißt denn doch mit dem Kopfe gegen die Wand rennen, wenn man declamirt, daß für die deutschen Schulen in Laibach kein Bedürfnis vorhanden sei. Was die Behauptung anbelangt, daß auswärtige Kinder die deutsche Schule besuchen, so mache ich darauf aufmerksam, daß auch slovenische Schulen Kinder von auswärts besuchen, aber davon wird nicht gesprochen. Es ist bekannt, daß in allen Ländern der Andrang der Kinder aus der Umgebung der Hauptstadt wahrzunehmen ist, weil eben die Eltern der Ansicht sind, daß die Kinder da einen ordentlicheren Unterricht erhalten, aber das kann kein Vorwurf sein für die deutsche Schule. In Schischka sind Kinder von armen Eisenbahnbediensteten, die ihren Kindern einen deutschen Unterricht geben wollen, und es wäre empörend, wenn man diesen Kindern den Eintritt in die deutsche Volksschule in der Stadt verwehren wollte. (Poslanec Tavčar — Abgeordneter Tavčar: «Gut!») Gut und richtig.

Zum Schlusse muß ich noch auf eine Bemerkung zurückkommen, die der Abgeordnete der Stadt Laibach auch schon im Gemeinderathe vorgebracht hat; daß er sich nämlich darüber beklagt, daß die betreffenden Vorsteher, Director und Directorin, der deutschen Schule darum besorgt sind, die Frequenz ihrer Schulen auf einen guten Stand zu erheben, und auch dem Landesschulrath den Vorwurf gemacht hat, daß er gute Kräfte an die Spitze der Schule stellte. Der Herr Abgeordnete der Stadt Laibach möchte also lieber sehen, daß die betreffenden Vorsteher ihre Pflicht vernachlässigen würden; das ist ungeheuerlich und ich kann nicht begreifen, wie in einer öffentlichen Versammlung so etwas vorgebracht werden kann.

Das ist eine kleine Auslese von Bemerkungen, die ich mir erlaubt habe, dem Herrn Abgeordneten der Stadt Laibach gegenüber vorzubringen. Es wird sich die Gelegenheit finden, wie ich es schon angekündigt habe, bei dem betreffenden Punkte des Rechenschaftsberichtes des näheren auf diesen Gegenstand zurückzukommen. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Poslanec dr. Vošnjak:

Častiti gospod poslanec Hribar se je pritoževal, da deželni šolski svét na sklep, kateri je bil storjen od visokega deželnega zbora dné 19. januarija l. 1888., še ni odgovoril. Odgovor je došel te dni, a deželni odbor se o tem še ni mogel posvetovati, ker od takrat še ni imel nobene seje. Odgovor je obsiren in po mnenji deželnega šolskega sveta je sedaj šolstvo urejeno takó, da bi ne kazalo spremeniti učnih redov, kakor so sedaj vpeljani. (Poslanec Hribar — Abgeordneter Hribar: «Čujte!»)

Poslanec Svetec:

Slavni zbor! Naj mi bode dovoljeno, da odgovorim častitemu gospodu poslancu dr. Schafferju le par besed. On je z veseljem konstatoval, da sem jaz priznal, naj se tudi na želje starišev ozira, kadar gre za določitev nemškega pouka. Jaz gotovo nisem nasprotnik temu, ampak želim le to, da se stariši vselej počue natanko o tem, kar zahtevajo, ker je skušnja, da so večkrat zapeljani in da kaj družega mislijo, nego kar se zgodi, namreč, da se otroci pošljejo v takó šolo, ki je v vsakem oziru zanje brez vsake koristi. Nekaj čudnega pa je to, da se na želje starišev tako skrbno gleda, kadar gre za nemški pouk. Meni se zdi, da se od starišev preveč zahteva, meni se zdi, da stariši, posebno kmetski stariši, niso sposobni, to pedagogično reč natanko presoditi. Zakaj se pa v drugih stvarih ne poslušajo stariši; zakaj se ne vprašajo na primer, ali sploh pošiljati otroke v šolo ali ne? To bi stariši lažje presodili, ali potrebujejo otroci šolski pouk ali ne, in zakaj se ne vprašajo, koliko let naj traja pouk, ali ravno 6 let ali 8 let, ali manj? Tudi tukaj mislim, da bi marsikateri stariši rekli: «Moj otrok ne potrebuje toliko šole, jaz ga ne morem v šoli držati mnogo let, jaz ga potrebujem za delo, da varuje otroke in pase živino». Tukaj bi bilo dobro, stariše večkrat poslušati, ali je treba siliti jih, da hodijo otroci 6 ali 8 let v šolo? (Poslanec dr. Schaffer — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Gesetzliche Schulpflicht.») Zakaj pa se tukaj stariši ne vprašajo? ali se je šestletni pouk po nasvetu starišev ustanovil?

Nadalje gospod poslanec dr. Schaffer obžaluje, da se mi ne potegujemo tudi za nemške otroke tako, kakor za slovenske. Moja gospóda, tega ni treba, za nemške otroke že vlada skrbi. Le pomislite, s kako enerzijó minister poseza v šolske zadeve v Kočevji; kako silno je pritiskala vlada, da se je nemška šola v Ljubljani osnovala, čeravno je iz poročila mestnega šolskega sveta, kakor je že navedel gospod poslanec Hribar, razvidno, da potrebnega števila otrok za takó

solo v Ljubljani ni. To ravno obžalujem, da se vlada za Nemce toliko poteguje, med tem ko, kar se tiče Slovencev (poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Spi!»), se malo briga.

Gospod poslanec dr. Schaffer je dalje dejal, ali ni to trdosrčnost, da se nemškim otrokom iz Šiske itd. hoče pot v Ljubljano zapreti. Razložil sem poprej, koliko slovenskih otrok je v Kočevji, ali ti niso obžalovanja vredni? Ali ni treba, da se skrbi tudi za-nje in se jim dá pouk v slovenščini? Dolžnost je, brigati se tudi za slovenske otroke, ki so ravno toliko vredni, kakor nemški.

Gospod dr. Schaffer misli, da je nemščina za vsacega izobraženega človeka potrebna. Tega jaz ne zanikavam. Izobraženemu ne škoduje, če zna tudi še več jezikov, italjanski, francoski in zlasti smo se vsi učili latinski in grški; to je resnica, ali vprašanje je, ali kmet potrebuje nemški jezik? In jaz naravnost zanikavam, da bi kmetijski otroci nemščine potrebovali. Za vzgled navajam tukaj štirirazredno ljudsko šolo v Šmartnem pri Litiji, katero obiskuje 300 otrok in še čez, od teh jih gre naprej 1, k večjemu 2, in časih pa tudi nobeden, vsi drugi pa ostanejo doma. Pa čemu jim je tam nemščina? — da jo pozabijo. Kriva pa je ta nemščina, da se otroci drugih koristnih reči, katere bi v vsakdanjem življenju potrebovali, niso učili. Občina Šmartenska je zato tudi že prosila, da bi se v 3. in 4. razredu ne učili otroci nemškega jezika, ampak le oni, katerih starši to zahtevajo, ali na to peticijo se deželni šolski svet ni oziral (klici — Ruže: «Čujte!»), in tako se morajo vsi otroci učiti nemščine, ki jim, izimši en par otrok, ni od nobene koristi. Našemu šolstvu treba je pač še velikih poprav, predno pride v oni tir, v katerem mora biti prava ljudska šola.

Poslanec Stegnar:

Visoka zbornica! Izprosil sem si besedo pri tej točki, ne da bi ravno segal v debato, katera se je prav živahno razvila, ampak da kažem na neko stvar, katera je velike važnosti in jako nujna ter v tesni zvezi z ljudskim šolstvom.

Naša ljudska šola je osnovana na narodni podlagi in na tej izobražuje se deca za praktično življenje; mnogo je ostane na domu, mnogo se je poda v obrtni stan, da si tam išče prihodnje eksistence. Iz ljudske šole izstopivša mladina je podkovana z elementarnimi vednostmi v slovenskem jeziku, in sedaj si išče kruha pri slovenskih obrtnikih. Stanje obrtnega stanu je dandanes prav žalostno in vsa človeška družba gleda na to, da se temu stanu pomaga na noge. Od vseh strani čujemo obrtnike na shodih izražati opravičene želje: «Zboljšajte nam naš položaj, delajte na to, da ne bodemo zdihovali pod jarmom bēde in sile!» Ti klici so našli poslušna ušesa, in merodajni krogi so se začeli baviti z vprašanjem, kako bi se povzdignil obrtni stan do boljše omike, do boljšega blagostanja. Posledica je bila spoznanje, da je treba učilnic, da je treba obrtnikom pouka v njihovi stroki. Vsled tega osnovale so se obrtne šole. Pri nas se je začelo razvijati obrtno šolstvo šele v najnovejšem

času. V zadnjih letih šele osnovale so se obrtne nadaljevalne šole in — hvala Bogu — tudi strokovna obrtna šola v Ljubljani. V obrtnih nadaljevalnih solah morejo se poučevati otroci slovenskih starišev le na podlagi materinega jezika, tu se imajo baviti s težkimi predmeti raznih strok, in velika težava jim je, zmagovati te zanje čisto nove predmete. — Poleg teh pa je tudi predpisano, da se imajo obrtni gojenci učiti nemščine. Gojenci, katerim je potreba temeljite strokovne izurjenosti, niso veliko časa v nadaljevalni šoli; predmeti pa, ker so težki, absorbirujejo vso učiteljsko moč, in ves učni čas zadostuje gojencem komaj, da se na podlagi materinščine kaj praktičnega naučē. Za nemški jezik torej ne preostaja nič časa in kar se ga zanj porabi, je le na škodo strokovne izobrazbe, toliko potrebne za obrtno spretnost gojencev. — Ko se vsako leto bliža konec tečaja, prideta tudi šolska nadzornika ogledat te šole in preiskavat, koliko so uspevale. Ta nadzornika sta poklicana iz državne c. kr. obrtne šole v Gradci. Oba sta strokovnjaka, in kakor se trdi, sta jako izvežbana, učena in spretna pedagoga. Moža pa ne umeta nasega domačega jezika. Kakošno je torej to šolsko nadzorstvo? Edino, kar moreta šolska nadzornika razsojevati, je, da pregledata risarska in druga dela gojencev, o drugih teoretičnih predmetih pa si ne moreta napraviti razsodbe, in torej ni čudno, da največjo važnost pokladata na to, da se izobražujejo gojenci v nemščini in da se v tem posebno pridno vadijo. Zato so uspehi na teh solah povoljni le takrat, kadar je napredek v nemščini zadovoljiv. — Mi smo visoki vladi jako hvaležni za to, da nam je napravila te nadaljevalne obrtne šole, in mislim tudi, da je visoki vladi sami na tem ležeče, da se te obrtne nadaljevalne šole kolikor mogoče povzdignejo, in da so žrtve, katere prinaša za nje, dobro uporabljene na korist obrtnemu stanu. Visoka vlada skrbi za to, da se izobražujejo učiteljske moči posebno za obrtno risanje. Pošilja jih v c. kr. obrtno šolo v Gradec. Tam pohajajo dlje časa risarski kurz, kjer se pripravljajo in izvežbajo dobro za obrtne nadaljevalne šole. Iz tega vidimo, da visoka vlada jako želi, da bi bile na teh solah strokovno izurjene moči in da bi se uspehi kolikor mogoče potencirali. Na drugi strani izroča pa vlada nadzorstvo obrtno-nadaljevalnih sol strokovnjakom, kateri slovenskega jezika ne umejo, kateri ne morejo razsojevati, v koliko nadaljevalnice določenim terjatvam zadostujejo in koliko se učenci priučē posameznih predmetov, predpisanih za obrtne nadaljevalne učilnice. Ako bi se visoka vlada ozirala na pravi namen teh zavodov, postaviti bi morala slovenščine večše strokovnjake za nadzornike in potem bi obrtni pouk na Kranjskem procvital ter zaželjeni sad donasal. Tukaj na obrtni šoli v Ljubljani delujejo možje, ki so jako večji v svojih strokah, kakor je pričala to razstava, katera se je v tej dvorani priredila v preteklem šolskem letu. Ako bi obrtne nadaljevalne šole stopile po nadzorstvu v zvezo s tukajšnjo centralo, z Ljubljansko obrtno strokovno šolo, potem sem preverjen, da bi to jako dobrodejno vplivalo na razvoj obrtnih nadaljevalnih sol. Mislim, da bi visoko naučno ministerstvo ne samo sebi, ampak tudi nam ustreglo, ako bi poslalo slo-

venščine večšega moža, da bi nadzoroval obrtne nadaljevalne šole. — Kolike so še potrebe pri našem obrtnem šolstvu, razvidi se iz tega, ker nam manjka obrtne literature. Gospodje nadzorniki, kateri niso zmožni slovenščine, se ne bodo interesirali za to potrebo, ampak prepustili bodo visoki vladi, da po obrtno-strokovni šoli skrbi za izdajo slovenskih obrtnih učnih knjig. Tudi zaradi tega bi bilo jako koristno, ko bi visoko ministerstvo slovenščine večšega moža iz našega domačega zavoda poklicalo v nadzorstvo za obrtno šolstvo, da bi se potem sklenila nekaka zveza med obrtnimi nadaljevalnimi šolami po deželi in tukajšnjo centralo. Tako bi si drug drugemu lahko pomagali v marsičem. Vnanji učitelji bi tukaj iskali in našli svéta, navodila in pojasnila, česar vsega sedaj ne morejo, ker sta nadzornika oddaljena in bivata v Gradci.

Gledé na to, da je dobro šolsko nadzorstvo za razvoj obrtnega pouka velike važnosti, in ker se ima obrtno šolsko nadzorstvo za prihodnjo štiriletno dobo v kratkem ponoviti, smatram za jako potrebno, da bi kot nujno sprejela visoka zbornica sledečo resolucijo:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Veslavno c. kr. deželno predsedstvo se naprosi, da bi blagoizvolilo pri visokem c. kr. naučnem ministerstvu posredovati, da bi poklicalo za dobo prihodnjih štirih let v šolsko nadzorstvo za obrtno-nadaljevalno šolstvo na Kranjskem slovenščine večšega strokovnjaka.»

Ker je stvar jako nujna in se imajo nova imenovanja v kratkem zvršiti, bi prosil, da bi visoka zbornica predlog smatrala kot nujnega in ga hotela sprejeti v obravnavo.

Deželni glavar:

Usojam se vprašati, ali gospodje podpirajo ta predlog?

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in bode prišel v nadrobni razpravi na glasovanje.

Gospod deželni predsednik ima besedo.

C. kr. deželni predsednik baron Winkler:

Visoki zbor! Nisem se nadejal, da bodem danes našel nasprotstva na levi strani visoke zbornice. Po navadi, kadar je šlo za razpravo o normalnem šolskem zakladu, imel sem nasprotnike na desni strani, ali sedaj se je stvar predruščila in nahajam jih na levi. Jaz bi ničesar ne imel zoper to, ko bi bili govori, katere smo slišali na levi strani, tudi dovolj utemeljeni. Kaj tacega pa, mislim, se ne more trditi, in zato mi bode dovoljeno, da odgovorim najpred gospodu poslancu Svetcu, ki misli, da se kratijo Slovencem v Kočevskem okraji njih pravice. Mislim, da se to vsaj z voljo cesarske vlade in vedoma ne godi. Prav bi bilo, kakor on pravi, da bi se pouk na ljudskih šolah povsodi uredil na podlagi materinega jezika, vendar povsodi to ni mogoče. Po šolskem zakonu je treba ustanoviti ljudsko šolo tam, kjer stanuje 40 za šolo

sposobnih otrok jedno uro v okolisi. V nekaterih solskih občinah pa se nahaja nekoliko Nemcev in nekoliko Slovencev, ali ne dovolj, da bi se za vsako narodnost mogla ustanoviti posebna šola. Ako bi bilo mogoče želji gospoda poslancu Svetcu ustreči, gotovo ne bi bilo to neprilichno, in če se njegova resolucija sprejme, bode vlada skrbela za to, da se nekaterim napakam, ki se tu pa tam res nahajajo, v okom pride, saj skrbi že sedaj ondi, kjer so vsolani Nemci in Slovenci, vlada za to, da se otroci poučujejo po oddelkih in v obeh jezikih, in to tudi zahtevajo ljudje sami. Če gremo na kmete in povprašujemo ljudi, povsodi čujemo odgovor, naj se otroci učé tudi kaj nemškega jezika. Vsi otroci ga seveda ne potrebujejo, ali v vsaki občini so nekateri stariši, ki to želé, kajti stariši, kateri imajo več otrok, vseh ne morejo držati doma, da bi ostali pri kmetiji, in vsak pameten kmet in oče sploh želi, da se vzgojujejo njegovi otroci takó, da bodo mogli napredovati v življenji.

Gospod poslanec Svetec pravi tudi, da to ni prav, da se daje starišem pravica, naj oni razsojajo, ali se morajo otroci poučevati v nemščini, ali ne, ker se tudi v drugih stvarih stariši ne poprašujejo za mnenje, takó na primer ne poprašujejo, ali želé, da se njihovi otroci sploh pošiljajo v šolo ali ne. Meni se zdi, da gospod predgovornik v tej stvari sega predaleč. Stariši imajo po državnih postavah celó pravico določevati, v kaki veri je vzgojevati otroke, in jaz mislim, da bode oče sam najbolje vedel, kaj je najkoristnejše za otroka, da si bode mogel pozneje služiti kosec kruha.

Gospod predgovornik misli, da se po agitacijah vpliva na tó, ali se pošiljajo otroci v slovensko ali v nemško šolo. Agitacije nahajate povsodi, ali nazadnje obvelja vendar volja starišev, in jaz moram le ponavljati, da trezen in pameten kmet dobro vé, kaj koristi njegovemu otroku.

Gospod poslanec Svetec pravi dalje, da se slovenski otroci, če se poučujejo v nemškem jeziku, naučé le malo. To je res, pa več kakor toliko, skorej ni treba v ljudski šoli; nemške omike si otrok s tem seveda ne pridobi, tega nihče ne zahteva, ampak le to, da se učiti začne in da se nauči toliko nemščine, da mu bode kaj koristila, če gre po svetu in se poprime, recimo, kupčijstva ali kakega družega obrta. Le to zahtevajo stariši, in sicer slovenski stariši. Na vsak način pa mora biti učni jezik za slovenske otroke slovenski, ob jednem pa se ti otroci lahko naučé tudi nekoliko nemščine, ker imajo Slovenci, kakor je v obče znano, dovolj talenta za jezike.

Naj še omenim, da je tudi na Češkem in Poljskem spoznana potreba, da se otroci poučujejo v nemškem jeziku, ne vsi, ampak oni, katerih stariši sami to hočejo. (Poslanec Hribar — Abgeordneter Hribar: «Pa ne v ljudskih šolah!») S tem mislim, da sem, v kolikor je bilo treba, odgovoril prvemu gospodu predgovorniku.

Častiti gospod poslanec Hribar je zopet očital, kakor lansko leto, deželnemu šolskemu svétu, da ni izpolnil neke resolucije, po kateri se nikdo ne sme siliti, učiti se nemškega jezika, ampak da je to zavisno le od proste volje starišev samih. V tej zadevi mo-

ram omeniti, da gre pravica, določevati o učnem jeziku in o poučevanju v drugem deželnem jeziku po § 6. državnega šolskega zakona deželnemu šolskemu svétu samemu.

§ 6. se glasi:

(bere — liešt:)

«O učnem jeziku in o poučevanju v katerem drugem deželnem jeziku določuje, zaslišavši tiste, kateri solo vzdržujejo, deželno šolsko oblastvo, držéč se pri tem mej, ustanovljenih v postavah.»

Tega načela se je deželni šolski svét tudi vedno držal. Zaslišal je od jedne strani posamezne šolske občine — od teh imamo tukaj poročila — in zaslišal je tudi drugi faktor, ki prispeva k troškom za ljudske šole, namreč deželni odbor, in moram pristaviti, da je deželni odbor, pa tudi večji del šolskih občin temu pritrnil, da naj naredba deželnega šolskega svéta ostane takó, kakor je bila vpeljana leta 1870., kar sem omenil tudi že lansko leto. Pred seboj imam dotični sejni zapisnik deželnega šolskega sveta iz leta 1870., udeležili so se tiste seje tudi gospodje dr. Bleiweis, tedanji deželni šolski nadzornik Jarc in prošt stolne cerkve dr. Pogačar, pri kateri priliki je šlo za to, in se je stavil in sprejel predlog, kako je urediti pouk v slovenskem in nemškem jeziku na ljudskih šolah. Sklep se je glasil:

(bere — liešt:)

«Učni jezik v ljudski šoli je, razven v šolah na Kočevskem in na Fužinah na Gorenjskem, slovenski. Ako bi se v kaki šoli zraven tega jezika učil tudi nemški jezik kot drugi deželni jezik, ravnati je po tem pravilu, da je začeti z nemščino šele potem, kedar znajo učenci že dobro brati in pisati v maternem jeziku.

Namera pouka v nemškem jeziku je razna, in sicer po tem, kakor se mladina ali pripravlja za srednje šole ali pa se ga uči za dejanske potrebe. Prvo se doseže s tem, da se v štirirazrednih ljudskih šolah uči kot obligaten predmet, drugo pa s tem, da se, v kolikor se pokaže potreba in želja šolske občine, uči kot prost predmet».

Na tej podlagi se je takrat uvedel jezikovni pouk v raznih šolah, in sedaj imamo mnogo občin, kjer se v šoli nahaja nemški jezik kot učni predmet in to na zahtevanje šolskih občin samih. To se je uvedlo leta 1870., in deželni šolski svét ni imel doslej povoda, odstopati od tega, kar je bilo tedaj ustanovljeno, in sicer v seji, v kateri so bili navzoči strokovnjaki in tudi narodni možaki. Dopustil je deželni šolski svét izjemno le v jednom slučaju, namreč kakor sem omenil že lani gledé ljudske šole v Žiréh, in sicer z ozirom na željo krajnega šolskega svéta in občinskega zastopa, kateri je deželni šolski svét ustregel. Sicer nisem mislil, da se bodem danes zopet bavil s to stvarjo, katero sem že lani nadrobno pojasnil gospodom poslancem.

Gospod poslanec Hribar tudi trdi, da pouk v nemškem jeziku na Kranjskem ni potreben. Jaz bi pa rekel, le pojdite med ljudstvo samo, poprašujte ljudi in kmalu bodete slišali, da ta pouk želé, če ne vsi, vendar marsikateri. One nagrade pa, katere se podeljujejo za neobligatni pouk v nemškem jeziku, so

pač pičle, samo s tem niso učitelji plačani, toda kmetje sami jim dajejo več. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Prav!») Da, prav, toda ker je ta pouk potreben, zato je dolžnost visocega zbora, skrbeti za dovoljne take nagrade in delati na to in skrbeti, da se zadostí potrebam slovenskega ljudstva.

Očital mi je gospod poslanec, da sem jaz rekel: «Avstrijci smo, torej nam je nemški jezik potreben.» Kaj takega nisem rekel. Naj pové gospod poslanec Hribar vse, kar sem rekel, ali naj raje molči. Govorilo se je v odseku, da so nekatere občine na Krasu, ki zahtevajo, naj se njih otróci učé laški, pa ne nemški, in jaz sem odgovoril: «Smo Avstrijci, če se hočejo torej ti otroci učiti tujega jezika, naj se učijo raji nemškega nego italijanskega». Nočem tu razkladati, kaj to pomenja, ako se italijanščina širi v južni Avstriji. Avstrijski patrijotizem pa se gotovo ne manjša s tem, če se otroci učé nemški.

To sem govoril in to ponavljam tudi danes.

Potem je gospod poslanec pritegnil v razpravo o proračunu normalno-šolskega zaklada tudi mestne nemške šole v Ljubljani, kakor je to bil storil že lani. Odgovoril sem mu že takrat, in tudi gospod poslanec dr. Schaffer mu je v tej zadevi odgovoril nadrobno danes; zato mislim, da jaz nimam zdaj povoda, spuščati se v daljno razpravo o tej stvari. Rečem le, da je gospod poslanec tudi že pri drugih prilikah govoril, da nemški jezik v šolah za Ljubljansko mesto ni potreben. To je trdil in še trdi, in zato vidite, kake razmere imamo, da je namreč nemški «Schulverein» ustanovil tukaj svojo šolo, katere morebiti bi ne bilo, ako bi gospod poslanec Hribar bil spoznal potrebo nemških sol v Ljubljani in bi se bile o pravem času napravile te šole zraven slovenskih. Pravica zahteva, da se za Nemce tako skrbi, kakor za Slovence. Ali ko je šlo za Nemce, se je reklo: «Nimamo Nemcev, ni treba nemške šole». Pokazalo se je, da Nemci so in da je treba šole, v kateri bi se poučevali njih otroci v nemškem jeziku. Prosto ljudstvo samo želi to, in ne le iz Ljubljane, kajti tudi prebivalstvo iz okolice pošilja svoje otroke semkaj v nemško šolo. Drugega mi ni treba omeniti.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, želi gospod poročevalec končno besedo?

Poročevalec Klun:

Kot poročevalcu finančnega odseka mi je dolžnost zastopati predloge njegove. Ti niso bili napadeni od nobene strani in zatorej ne bi bilo treba, mi spregovoriti, ako bi se ne bila stavila dva posebna predloga, katera sta s proračunom normalno-šolskega zaklada v zvezi. Vnela se je obširna politična debata, ali častiti gospodje sami so si že dajali odgovore takó, da nimam dostavljati ničesar, svojega mnenja pa Vam nečem vsiljevati, ker je moje mišljenje v tej stvari tako znano in sem jo razodel že pri tolikih prilikah,

da nimam sedaj ničesar družega omenjati, nego, da je ostalo tako, kakeršno je bilo.

Gledé nasvetov gospodov poslancev Svetca in Stegnarja omenjati mi je, da jaz za svojo osebo — ker v imenu finančnega odseka nimam govoriti — nimam čisto nič ugovarjati proti njima. Oba predloga sta tako naravna, da jima mora pritrđiti vsak, komur je v resnici mar za razvoj narodnega šolstva in za gojenje materinega jezika. Kar se tiče predloga gospoda poslanca Svetca, prišla bode prilika, govoriti o podatkih gledé števila slovenskih otrok na Kočevskem, ki pohajajo ljudske šole z nemškim učnim jezikom, malo pozneje, ko pride na vrsto razprava o odgovoru na interpelacijo, in zato ter zavoljo kratkega časa opuščam za tedaj, povedati v pojasnilo in utemeljenje tega predloga to, kar je meni samemu znano. Radostno pa pozdravljam obljubo častitega gospoda predsednika, da bode visoka deželna vlada kolikor mogoče skrbela za to, da se odpravijo nedostatki, kjer se nahajajo na Kočevskem; ali mislim, da bode to silno težavno delo, ker opozarjam Vas, častite gospode poslance in častitega gospoda deželnega predsednika na to, da prihaja večina teh preprirov od vsiljevanja nemškega «Schulvereina». Jaz tamošnje razmere poznám iz poizvedeb in iz poročil dotičnih samih, ki so me že večkrat vprašali: «Ali hočemo vzeti od nemškega «Schulvereina» podporo za zidanje šole, katero nam ponuja?» Pri vsaki priliki, kadar se gre v kaki občini za zidanje šole, pride nanreč nemški «Schulverein» in ponuja in vsiluje podporo — kajti ljudje sami ne prosijo ničesar — (klici na levi — Rufe links: «Res je!»), in sicer s pogojem, da mora biti šola izrecno nemška, da mora biti na njej nemški učni jezik, dasiravno hodi v take šole tudi mnogo slovenskih otrok. Že pred veliko leti vprašal me je župan iz Smuke, ko je šlo za podporo, katero je ponujal nemški «Schulverein» za zidanje šole, kaj da hoče storiti, in jaz sem mu na to rekel, kakor bi moral vsakdo to storiti: «Vi si ne vezite rok, vzemite podporo, če jo dobite od «Schulvereina» brez vsacih pogojev, kako se ima uravnati jezikovni pouk. Če pa stavlja pogoje, potem je Vaša dolžnost, odkloniti vsako podporo, ker je treba ozirati se na postavne zahteve.» Edino le pri nemškem «Schulverein» se kaže, da vlada prezira zakonite določbe in ga pusti sušmariti, kakor hoče, kar bi bilo vse drugače, če bi šlo za kako narodno društvo. Tako se je zgodilo tudi na Zdihovem, na Travi in povsod na Kočevskem. Vsem tem zmešnjavam na Kočevskem se dá le v okom priti, ako visoka vlada resno voljo pokaže, da hoče vendar enkrat potipati obisti nemškemu «Schulverein» in pogledati, kaj vse počenja; čas je, da bi skorej enkrat rekla: «Smeš podpirati šole, ali da stavljaš take pogoje, to ne gre, ker je proti postavi!» Šele takrat bode mogoče, da bode vlada odpravila one nedostatke, kateri so povsodi, kjer daje «Schulverein» podpore, v Ljubljani, na Zdihovem, na Travi in povsodi drugod. V drugem oziru nimam ničesar več dostavljati, ker se posamezne številke proračuna niso napadle. Če se bode stavil h kateri številki kak predlog, mi bode morda treba še kaj spregovoriti.

Deželni glavar:

Prestopimo v nadrobno razpravo, in prosim gospoda poročevalca, da prečita posamezne točke; častite gospode pa prosim, da, kdor ima govoriti h kaki številki, da se oglasi k besedi. Ako se nihče ne bode oglasil, bodemo takoj glasovali.

Poročevalec Klun:

(bere iz rubrike I., točko 1., a — m. — list št. 108 der Rubrik I., Post 1, a — m.)

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Ker sem poprej precej obširno utemeljil svoj predlog, zato ne bodem dalje govoril, ampak naznanjam le, da stavim predlog, naj se pri točki e za aktivitetne užitke učiteljev za Ljubljansko mesto, namesto 20.000 gold. stavi v proračun samo 19.400 gold. Dalje naznanjam, da bodem pri rubriki III. ad c stavil predlog, da se 400 gold. več vstavi v proračun za jedno pomožno učiteljico.

Poročevalec Klun:

K temu predlogu imam dodati v pojasnilo, da je bil znesek 19.400 gold. za aktivitetne užitke učiteljev v Ljubljani nastavljen v prvem predlogu, katerega je bil deželni šolski svet izročil deželnemu odboru. Ali ko je bil pri deželnem šolskem svetu dovršen proračun normalno-šolskega zaklada, se je osnovala služba nove učiteljske moči s plačo 600 gold., in deželni odbor je torej sprejel znesek 20.000 gold.

Gospod poslanec Hribar ugovarja potrebi, da bi se na nemški dekliski šoli precej stalno nastavila nova učiteljska moč, ampak naj bi se nastavila le pomožna učiteljica, za katero bi znašala plača ne 600 gold., ampak le 400 gold. Ali predno bi o tem sklepali, prosil bi gospoda poročevalca deželnega šolskega sveta za pojasnilo, kako je prav za prav s to učiteljsko službo, ker mislim, da ne bode za poučevanje nobene prikrašanja, ali se nastavi definitivna, ali le pomožna učiteljica. Jaz bi nasvetu gospoda poslanca Hribarja ne imel ničesar oporekati, ako je mogoče za pouk shajati tudi s pomožno učiteljico.

C. kr. vladni svetnik Merk:

Poročati moram, da je dotična služba že razpisana od mestnega šolskega sveta, da je sklenil to službo deželni šolski svet v sporazumu z deželnim odborom, in ne verjamem, da bi visoki deželni zbor sedaj mogel stvar predrušiti. Služba je razpisana in bode — kakor mislim — tudi oddana.

Poročevalec Klun:

Jaz sem gospoda zastopnika deželnega šolskega sveta le prosil pojasnila, kako da je s to šolo. Iz tega pojasnila sklepam, da pač ne bode lahko, izbrisati ta znesek, kajti po sedanji postavi ima deželni šolski

svèt tudi pravico, razvrščevati učiteljske službe v plačilne razrede, in zato prosim, da ostanemo pri znesku 20.000 gold.

Abgeordneter Dr. Schaffer :

Nach der Aufklärung des Herrn Regierungsvertreterš muß ich den Antrag des Herrn Abgeordneten Hribar für gegenstandslos erklären und kann derselbe nicht zur Abstimmung kommen. Nachdem der Posten ausgeschrieben worden ist, kann von einer Nichtbesetzung desselben nicht mehr gesprochen werden, und daher kann der Gegenstand nach meiner Meinung, wie gesagt, nicht mehr zur Abstimmung kommen.

Poslanec Hribar :

Prosim besede! Častitemu gospodu poslancu dr. Schafferju moram oporekati. Jaz sem na temelji šolske postave dokazal, da ni bilo uzroka razpisati definitivnega mesta. Ako se je deželni šolski svèt proti zakonitemu določilu pregrešil, ima visoki deželni zbor vender pravico, ga na to opozoriti. Ne vidim pa tudi nobenega zadržka, da bi se nepostavni sklep ne zavrgel. Vsaj ne pravim, naj se to zgodi navlašč zato, ker je dotična služba že razpisana; ampak zahtevam, da veljajo za nemške šole tisti zakoni, kakor za slovenske, kajti tu se ustanavljajo učiteljske službe definitivno šole, kadar se pokaže poprečni petletni uspeh. S tem nečem šoli odtegniti učiteljske moči, temveč hočem le, da se namesti začasno. Brezpredmeten torej moj predlog ni, ampak prosim, da se o njem glasuje in če se sprejme, potem razpiše deželni šolski svèt službo še enkrat.

Abgeordneter Dr. Schaffer :

Nur zwei Worte. Die Ausführung des Herrn Vorredners war ganz am Platze, als der Gegenstand im Gemeinderathe in Debatte stand, oder zu der Zeit, als der Landesauschuß darüber verhandelte, aber heute kommt es nicht mehr darauf an, welcher Anschauung der Herr Vorredner über die Gesetzmäßigkeit dieses Beschlusses ist, denn der Beschluß hat Gesetzeskraft erlangt, infolge dessen muß er auch ausgeführt werden.

Deželni glavar :

Prestopimo k glasovanju. Jaz po svojem prepričanji mislim, če je eksekutiva na podlagi postavnega določila ustanovila učiteljsko mesto in službo razpisala in ima kompetent pravico na to, da se mu podeli dotična služba, nikakor ni mogoče, da bi se razpisala še enkrat z nižjo plačo.

Glasovali bodemo torej o predlogu finančnega odseka, izpustivši predlog gospoda poslanca Hribarja, in prosim one gospode, kateri pritrde pri točki e rubrike I. svoti 20.000 gold. in potem dosledno celi svoti tega oddelka 1. v znesku 237.633 gold., da ustanejo.

(Obvelja. — Angenommen.)

Poročevalec Klun :

(here iz rubrike I., točko 2., 3., 4. in 5.; dalje rubriko II.; in iz rubrike III., podrubriko 1., a—1, ki obveljajo brez debate — liest aus der Rubrik I die Punkte 2, 3, 4 und 5; weiterš Rubrik II; und aus der Rubrik III, Punkt 1, a—1, die ohne Debatte angenommen werden)

(Bere iz rubrike III., točko 1., m — liest aus der Rubrik III, Punkt 1, m.)

Poslanec dr. Tavčar :

Predlagam, da se o tej točki vpraša za glasovanje.

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

Poslanec Kersnik :

Nikakor ne maram pripisovati si lastnosti vedeža ali sklicevati se na tajnosti, oziroma je izdejati, katera so se vršile za kulisami; ali potrebno se mi zdi omenjati, da po mojih mislih visi nekaj v zraku gledé tega predloga. Nekaj visi v zraku in meni se vidi, da preti predlogu popolnoma druga usoda, kakor jo je imel do sedaj, in zaradi tega izprosil sem si besedo v prvi vrsti, da povprašam, kateri uzroki so napotili one gospode, ki so dosedaj ustrajno in odločno stali za ta predlog, da danes morda ne bodo zanj glasovali. Jaz bi tiste razloge rad čul, in če so prepričevalni, izkazal se bodem dobrega in hvaležnega učenca onega, kateri me bode o njih poučil. Izrekati pa moram, da so razlogi, ki govoré za predlog, záme še vedno tako tehtni, kakor nekaj, ker veljajo za me še vedno gledé tega predloga ona politična uvaževanja, kakor dosedaj; in zato bodem tudi danes glasoval za predlog finančnega odseka.

Landespräsident Freiherr von Winkler :

Anknüpfend an die Worte des unmittelbaren Herrn Vorredners, welcher meinte, es schwebte bezüglich des Betrages per 600 fl. etwas in der Luft, denke ich, daß etwas anderes als vielleicht die Gefahr der Ablehnung dieser 600 fl. in der Luft nicht schweben kann.

Es ist dies eine Angelegenheit, die in den letzten 10 Jahren, seitdem ich die hohe Ehre habe, die Regierung in diesem hohen Hause zu vertreten, oft auf der Tagesordnung gestanden ist, und es ist bekannt, daß in den ersten 2 bis 3 Jahren von einer gewissen Seite gegen die Einstellung der 600 fl. Einsprache erhoben wurde, daß sich aber die Majorität nach den jeweiligen ausführlichen Auseinandersetzungen der Gründe immer für die Einstellung des Betrages von 600 fl. ausgesprochen hat. Es vergiengen dann 4 bis 5 Jahre, diese Einstellung als etwas Selbstverständliches angesehen und kein weiteres Wort darüber verloren wurde. Im vorigen Jahre waren wir wieder in der Lage, uns mit diesem Gegenstande eingehender zu befassen, als nämlich der Herr Abgeordnete Hribar den Betrag von 600 fl. als ein Geipenst hinstellte, als wäre derselbe gewissermaßen eine Germanisirungssumme, wodurch man die slovenische Bevölkerung ihrer Rationalität entfremden wollte. Es war

mir und den anderen Herren unerwartet, dieses Gespenst hier an die Wand gemalt zu sehen. Ich muß mit Befriedigung constatieren, daß die Herren im vorigen Jahre sich durch dieses Gespenst nicht schrecken ließen, daß vielmehr der Betrag eingestellt worden ist, und zwar weil dies als nothwendig angesehen wurde. Nicht als ob man damit die Lehrer entsprechend entschädigen wollte für die Mühevaltung inbetrreff der Ertheilung des Unterrichtes in der deutschen Sprache, denn ich habe bereits erwähnt, daß die Bevölkerung selbst die Nothwendigkeit der theilweisen Erlernung der deutschen Sprache einsehen und daß ein Lehrer in den meisten Fällen mehr erhält von einzelnen Eltern der Kinder, als die Remuneration von 10, 15, höchstens 20 fl. ausmacht, die ihm aus diesem Betrage von 600 fl. für die Ertheilung des unobligaten Unterrichtes in der zweiten Landessprache angewiesen wird. In Beziehung auf Sprachen ist der Wunsch der Bevölkerung maßgebend, und diesem Wunsche muß in diesem hohen Hause unbedingt Rechnung getragen werden. Ich betrachte aber diese Angelegenheit als eine politische Angelegenheit.

Es wird — ob mit Recht oder mit Unrecht, das will ich dahingestellt sein lassen, ich glaube aber mit Unrecht — der slovenischen Partei in diesem hohen Hause vorgeworfen, daß sie nicht das gehörige Wohlwollen der zweiten Nationalität des Landes entgegenbringe; die Regierung ist bemüht, gegen beide Nationalitäten gerecht zu sein. Wie gesagt, ich will nicht untersuchen, ob der Vorwurf begründet oder unbegründet sei; aber ich möchte selbst den Schein des Bösen in dieser Beziehung vermieden wissen, den Schein einerseits, als ob man Furcht hätte, daß durch diese 600 fl. slovenische Kinder germanisirt werden, und anderseits den Schein, als ob man gegen die deutsche Sprache als solche eine Animosität hegen würde. Ich möchte Sie in dieser Beziehung warnen, wieder zu Recriminationen Veranlassung zu geben, welche dann eine gewisse Berechtigung haben könnten, die sie bisher nicht hatten. Um also keine Gelegenheit zu Recriminationen zu geben, dann um das Wohlwollen gegen die andere Nationalität des Landes zu bethätigen und das gute Einvernehmen, das überhaupt nothwendig ist, am meisten aber in den Ländern, wo zwei Nationalitäten sich gegenüberstehen, nicht zu stören, aus diesen Gründen muß ich dringend bitten, daß die Summe von 600 fl. von dem hohen Hause angenommen werde; ich glaube, daß es keine guten Früchte tragen würde, wenn man sie streichen sollte.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Ich habe in der Sache weiter nichts zu bemerken, denn der Gegenstand ist schon so oft besprochen worden, daß niemand in der Lage ist, der Bedeutung dieser Post eine neue Seite abzugewinnen. Wenn Sie die Absicht haben, was ich aus den Bemerkungen des Herrn Regierungsvertreters entnommen habe, diese Post niederzustimmen, so steht dies ganz in dem Belieben der Majorität. Wie aber die Bevölkerung dies aufnehmen wird, darüber werden Sie sich keiner Täuschung hingeben. Lehnen Sie diese Post ab, so glaube ich die Versicherung geben zu können, daß Sie den Verhandlungen in diesem hohen Hause keinen Dienst erweisen werden und auch nicht den Verhältnissen im Lande, ja

vielleicht ihrer eigenen Sache nicht. (Odobranje na desni. — Beifall rechts.)

Poročevalec Klun:

Gledé teh 600 gold. se je obravnavalo v tej visoki zbornici že tako obilo in pogosto, da bi bilo odveč, dalje o tem govoriti. Jaz sem že lani rekel, kakor je danes poudarjal tudi prečastiti gospod deželni predsednik, da se ni bati, da bi kdo mogel ponemčiti s temi 600 gold. slovensko mladino. Zaradi tega se sme ta svota dovoliti, jaz sem zadnja leta vedno za njo glasoval, dasiravno smo prejsnja leta, ko je bila večina v tem zboru druga, vsakikrat proti glasovali in jej oporekali z vso odločnostjo. To se je zgodilo zaradi tega, ker smo smatrali kot politično reč; pri političnih rečeh se pa lahko zgodi, da kdo, po političnih nagibih pregovorjen ali predrugačen, glasuje za svoto, katero je poprej odklanjal iz ravno takih političnih uzrokov. Čudno bi se pa meni ravno ne zdelo, če hoče naša večina to svoto zdaj zavreči. (Ugovor na desni strani. — Widerspruch rechts.) Prosim gospodje, jaz to omenjam zaradi tega, ker je gospod poslanec Kersnik vprašal po razlogih, da se danes ne bode glasovalo za dotični znesek. Kateri razlogi vodijo gospode in bo li gospod Kersnik za ta znesek ali proti njemu, tega jaz seveda ne vem, kot nepristranskemu opazovalcu se mi pa zdi, da ni čudno, če naša večina neče glasovati za predlog in zlasti se mi to ne zdi čudno, in mislim, da se bo tudi gospod poslanec Kersnik tega spominjal po tem, kar se je danes zgodilo in kar smo danes čuli v tej zbornici. (Poslanec dr. Tavčar: — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Kočevske razmere!») Slišali ste odgovor na interpelacijo, slišali bode te še nekaj družega, kar je danes na dnevnem redu. Meni se torej čudno ne zdi, ako v tem političnem vprašanji naša večina, katera je poprej glasovala za to svoto, zdaj ne more več za njo glasovati. Po besedah gospoda deželnega predsednika se mi dozdeva, da zamoremo to svoto nekoliko primerjati dispozicijskemu zakladu državnega zbora Dunajskega. O tem zakladu se tudi posebej glasuje, ali vlada ne polaga nanj tolike važnosti, da bi to smatrala kot zaupnico in vprašanje svojega odstopa. Zgodilo se je že, da je bila dotična svota po napačnem številjenji pri glasovanji odklonjena, ali temu ni bila posledica, da bi bila vlada odstopila. Če smatramo točko, katera je v razpravi, za politično vprašanje, potem je umevno, če nekateri ne bodo glasovali za predlog. Kar se pa tiče naše dobrohotnosti nasproti drugi narodnosti, ta ne more biti v nobeni zvezi s tem zneskom, ker ta znesek ni namenjen za nemško, ampak za slovensko narodnost. Ko bi imeli dovoliti znesek za nemške otroke na Kočevskem za pouk slovenskega jezika, potem bi se smeli sklicevati na dobrohotnost nasproti Nemcem; če je pa ta znesek namenjen za slovenske otroke, potem mislim, da se s tem, če se odkloni, ravno ne žali dobrohotnost proti drugi narodnosti, ker ni čisto nič na škodi, če se slovenskim otrokom odreka ta podpora.

C. kr. deželni predsednik baron Winkler:

Visoki zbor! Ustavljati se moram čudnemu prizoru, kako je gospod poročevalec svojo nalogo zvršil. (Poslanec dr. Schaffer — Abgeordneter Dr. Schaffer: «Sehr richtig!»; poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Dobro jo je zvršil, izvrstno!»). Zagovarjati bi bil moral sklep finančnega odseka; ali če ga ni hotel zagovarjati, naj bi bil odstopil. Danes pa v dolgem govoru sklep finančnega odseka izpodbijati, je nasprotno opravičnemu redu tega visocega zbora.

Deželni glavar:

Ker je govoril častiti gospod vladni zastopnik, moram otvarjati razgovor na novo. Želi kdo besede?

Poslanec Detela:

Jaz bi vendar vprašal gospoda poročevalca, kaj on prav za prav predlaga v imenu finančnega odseka.

Poročevalec Klun:

600 gold., bodem tudi glasoval za nje.

Poslanec Detela:

Vprašal sem gospoda poročevalca zato, ker je govoril ravno nasprotno predlogu finančnega odseka. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «On je odgovarjal gospodu Kersniku!») To je jako čudno, da je gospod poročevalec zdaj govoril proti predlogu, ki ga stavi v imenu finančnega odseka, in bolj umestno bi bilo, ko bi bil gospod poročevalec v finančnem odseku predlagal, naj se izbrise svota 600 gold., če odobrava razloge, kateri so se naredili proti temu znesku tudi v finančnem odseku. Zdaj pridejo udje finančnega odseka, kateri so tam glasovali za predlog poročevalca, v zadrego, ker ga on sam tukaj v zboru spodbija. To je nezaslišano, da se tako ravna s sklepi finančnega odseka. Tam je bil predlog sprejet in gospod poročevalec ga je zagovarjal, njegova dolžnost je, da ga tudi tukaj v zboru odločno brani.

Poročevalec Klun:

Jaz nikakor ne morem sprejeti tega, kar se mi očita. Na tistem stališču, kakor v finančnem odseku, stojim še danes. Kot poročevalec finančnega odseka sem predlagal 600 gold. in bodem tudi glasoval za nje, če sem pa govoril besede, katere se mi tolikanj oponašajo, so bile le odgovor na vprašanje, katero je stavil gospod poslanec Kersnik (poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Žalibog!») in na besede prečastitega gospoda deželnega predsednika. Jaz mislim, da ima poročevalec vendar pravico povedati, kaj misli o tem, kar je kdo izmed gospodov predgovornikov sprožil. Z nobeno besedo pa nisem pobijal nasveta finančnega odseka, ampak predlagal sem to, kar je sklenil finančni odsek, in še celó zagovarjal, rekši, da se ni bati nobenega germanizovanja, ako se predlog sprejme; pristavil sem le, da se mi ne zdi čudno, če

večina proti predlogu glasuje. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Gautscha ne maramo!»)

Deželni glavar:

Prosim za glasovanje in prosim one gospode, ki odobré predlog finančnega odseka, naj blagovolé ustati. (Zgodi se. — Geſchleht.)

Prosim gospode, naj blagovoljno obstojé, da zamorem glasove prešteti. 14 gospodov je za predlog finančnega odseka. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Nasprotno glasovanje!») Prosim za nasprotno glasovanje in prosim one gospode, kateri odklonijo predlog finančnega odseka, da ustanejo. (Zgodi se. — Geſchleht.) 15 gospodov poslancev je za to, da se predlog odkloni. Predlog finančnega odseka je torej odklonjen z 15 proti 14 glasovi.

Poročevalec Klun:

Točka *m* torej odpade.

(Bere točko *n* podrubrike 1., potem podrubriko 2., katere obveljajo brez debate. — Lieſt Punkt *n* der Subrubrif 1, dann Subrubrif 2, welche ohne Debatte angenommen werden.)

Cela potrebščina v rubriki III. znaša torej, ker je odpadlo 600 gold., 17.720 gold.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

(Bere rubrike IV., V. in VI., katere obveljajo brez debate. — Lieſt Rubrif IV, V und VI, welche ohne Debatte angenommen werden.)

Skupna potrebščina znaša torej 301.846 gold.

Na strani 6., priloga 44., razloženo je, kako vpliva pred kratkem sprejeti zakon gledé zboljšanja učiteljskih plač na proračun. Razvidno je, da se pomnože učiteljske plače vsega skupaj za 9182 gold., in če se od te svote odbije znesek 1000 gld., ki se bode prihranil vsled zboljšanih plač pri podporah vsled bolezni, ostane 8182 gold., zato finančni odsek predlaga, da se za vzvišanje plač stavi v proračuna okroglo 8000 gold. Cela potrebščina bi torej znašala 309.846 gold., skupna zaklada 23.244 gld., ves primanjkljaj pa 286.602 gld., ali okroglo 286.600 gold.

Deželni šolski svet je zahteval tudi revirement sploh o celem proračunu normalno-šolskega zaklada, ker misli, da se troški za veronauk ne bodo pokrili iz podnaslovov 1.—11. in 13. naslova III.; ali finančni odsek se je na to že oziral in je z ozirom na napominani zakon 982 gold. več postavil v proračun.

Mislil je pa, da je želji deželnega šolskega sveta s tem ustrezno in da naj se dovoli revirement, kakor dozda, le v rubriki III.

Zatorej nasvetujem v imenu finančnega odseka:

«Slavni zbor naj sklene:

1. Proračun normalno-šolskega zaklada za l 1891.	
s potrebščino	309.846 gld.
z zakladd	23.244 »
in s primanjkljajem	286.602 gld.
ali okroglo 286.600 gold. se odobri.	

2.) V pokritje tega primanjkljeja se bode l. 1891. pobirala 10% priklada na celo predpisano svoto vseh direktnih davkov, torej zlasti od rednega davka z vsemi državnimi prikladami vred pri zemljiškem davku, pri hišni najemarini in hišno-razrednem davku, pri pridobninskem in dohodninskem davku po vsej deželi. Nedostatek v znesku 136.600 gld., kateri se potem še pokaže, naj se pokrije iz deželnega zaklada.

3.) Deželnemu odboru se naroča, da sklepu pod točko 2. pridobi Najvišje potrjenje.

4.) V rubriki III., «Potreščina», dovoljuje se c. kr. deželnemu šolskemu svetu revirement po dogovoru z deželnim odborom.

5.) Potreščine normalno-šolskega zaklada za l. 1890., katere bi utegnile vsled veljavnih naredeb deželnega šolskega sveta dogovorno z deželnim odborom nastati, pa bi presegale proračun, so pokriti iz blagajničnih preostankov l. 1890.

1.) Der Vorschlag des Normalschulfondes für das Jahr 1891 mit dem Erfordernisse von . . . 309.846 fl. der Bedeckung von 23.244 » und mit einem Abgange von 286.602 fl. oder rund 286.600 fl. wird genehmiget.

2.) Zur Deckung dieses Abganges wird für das Jahr 1891 eine 10% Umlage auf die volle Vorschreibung aller directen Steuern, somit insbesondere der Grund-, Hauszins- und Hausclassensteuer, der Erwerb- und Einkommensteuer vom Ordinarium sammt allen Staatszuschlägen im ganzen Lande eingehoben. Der weiterhin sich ergebende Abgang von 136.600 fl. ist aus dem Landesfonde zu decken.

3.) Der Landesausschuss wird beauftragt, dem Beschlusse ad 2 die Allerhöchste Sanction zu erwirken.

4.) In der Rubrik III des Erfordernisses wird dem k. k. Landeschulrath im Einvernehmen mit dem Landesausschusse das Revirement bewilliget.

5.) Jene Mehrauslagen, welche dem Normalschulfonde für das Jahr 1890 infolge rechtskräftiger Anordnungen des Landeschulrathes im Einvernehmen mit dem Landesausschusse etwa erwachsen würden, sollen aus dem Cassareste pro 1890 gedeckt werden.

Deželni glavar:

Želi kdo besede k temu predlogu? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prestopimo k glasovanju, in prosim tiste gospode, ki pritrde predlogom finančnega odseka, naj blagovolé ustati.

(Vsi predlogi obveljajo brez debate. — Alle Anträge werden ohne Debatte angenommen.)

Poročevalec Klun:

Predlagam glasovanje v celoti.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga glasovanje v celoti.

Želi kdo besede k temu predlogu? — (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, prosim gospode, ki pritrde predlogom finančnega odseka tudi v celoti, naj blagovolé ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Sedaj prestopimo na predloga, katera sem sprejel. Prosim gospoda tajnika, da prečita predlog gospoda poslanca Svetca, ker so ga morebiti nekateri gospodje že pozabili.

Tajnik Pfeifer

(bere — liest):

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se nalaga:

a) naj pozvé natančno, koliko slovenskih otrok pohojeva Kočevske ljudske šole z nemškim učnim jezikom;

b) naj dogovorno s c. kr. deželnim šolskim svetom skrbi, kolikor mu je mogoče, da bodo ti otroci poučevani v svojem maternem jeziku;

c) kolikor on tega ne more doseči, naj pripravi za prihodnje zasedanje deželnega zbora primerne predloge.»

Deželni glavar:

Otvorjam debato o tej resoluciji. Ako nihče ne želi govoriti (nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich), prestopimo v nadrobno razpravo.

Želi kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker se nihče ne oglasi, prestopimo na glasovanje in prosim gospode, ki pritrde resoluciji, katero predlaga gospod poslanec Svetec in katero je ravnokar prečital gospod tajnik, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet po večini glasov. (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Das ist das Wohlwollen der deutschen Partei — wird quittirt!»)

Prosim gospoda tajnika, da prebere resolucijo gospoda poslanca Stegnarja.

Tajnik Pfeifer

(bere — liest):

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Veslavno c. kr. deželno predsedstvo se naprosi, da bi blagoizvolilo pri visokem c. kr. naučnem ministerstvu posredovati, da bi poklicalo za dobo prihodnjih štirih let v šolsko nadzorstvo za obrtno nadaljevalno šolstvo na Kranjskem slovensčine večšega strokovnjaka.»

Deželni glavar:

Želi gospod predlagatelj besede?

Poslanec Stegnar:

Ne.

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker nihče drugih gospodov ne želi besede, prestopimo k glasovanju, in prosim tiste gospode, kateri pritrdé resoluciji gospoda poslanca Stegnarja, da blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prestopimo k daljni točki dnevnega reda, to je:

6. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora v Postojini za uvrstitev okrajne ceste iz Št. Petra čez Trnovo med deželne ceste.

6. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Bezirksstraßen-Ausschusses in Adelsberg um Einreihung der Bezirksstraße von St. Peter über Dornegg unter die Landesstraßen.

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoki deželni zbor! Okrajni cestni odbor v Postojini vložil je prošnjo dné 21. oktobra 1890. l., št. 50, da bi se uvrstila okrajna cesta iz Šent Petra v Trnovo med deželne ceste. Prošnja se glasi (bere — lieš):

«Visoki deželni zbor kranjski

v Ljubljani.

Promet na okrajni cesti od Št. Petra čez Trnovo in od ondi do Reške državne ceste je tako velik, da nje popravljanje in vzdrževanje silno velike troške prouzročuje prizadetim občinam Postojnskega in Bistriškega sodnega okraja.

Tukajšnji cestni odbor vzdržuje	7.258 m
Bistriški	13.408 »
skupaj torej	20.666 m

Važnost te ceste pripoznati mora se že iz tega, ker se ob nji in v bližini nje mnogo vasi nahaja, katerih prebivalci jo uporabljajo; vrh tega opomniti je pa, da se je poslužujejo tudi prebivalci izpod Nanosa in spodnje Pivke, prvi vozijo svoje pridelke v Reko, a drugi les iz Šneperskih gojzdov.

Popravlja se ta cesta z davčnega naklada doneski. Da bi se pa v današnjih slabih časih, kateri so pa posebno v našem kraju toliko občutljiveje, ker nam je dolgotrajna suša toliko revščine prouzročila, stan davkoplačevalcem vsaj nekoliko olajšal, čuti se okrajni cestni odbor dolžnega, ponižno prošnjo predložiti:

Visoki deželni zbor naj blagovoli okrajno cesto iz Št. Petra čez Trnovo do državne reške ceste uvrstiti postavnim potom k deželnim cestam.

Okrajni cestni odbor v Postojni
dné 16. oktobra 1890.

F. Vičič, načelnik.»

Upravno gospodarski odsek naglaša pred vsem, da v tem trenutku, ko prevzema dežela že sedaj določene deželne ceste v svojo oskrb, nikakor ne gré, da bi se z določitvijo novih deželnih cest prehiteli, ko še vendar ne vemo, kaki bodo bremena prouzročevana po sedajšnjih deželnih cestah.

V predležeči prošnji izkazana ni niti važnost dotične ceste, niti ni izkazano, da se je politična in vojaška gosposka izrekla za to, da naj se ta cesta med deželne ceste všteje.

Tudi ni dognano, v kakem stanu se cesta nahaja in ne, kake troške bi njeno vzdrževanje prouzročevalo.

Odsek torej predlaga: «Visoka zbornica naj sklene: Prošnja cestnega odbora v Postojini št. 50 izroči se deželnemu odboru, da dožene potrebne predpreiskave in da potem o tej zadevi znova poroča.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

7. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji okrajno-cestnega odbora v Ilir. Bistrici za uvrstitev čez Globovnik držéce okrajne ceste med deželne ceste.

7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition des Bezirksstraßen-Ausschusses in Ilhr. Feistritz um Einreihung der über Globovnik führenden Bezirksstraße unter die Landesstraßen.

Poročevalec dr. Tavčar:

Cestni odbor v Ilirski Bistrici je vložil prošnjo št. 51., da naj se skladovna cesta čez Globovnik uvrsti med deželne ceste.

Ta prošnja slóve takó-le (bere — lieš):

«Visoki deželni zbor!

Na okrajni cesti, katera pelje iz vasi Trnovo počeni od Reške državne ceste čez Globovnik in zgorjenjo Pivko do državne ceste pri sv. Petru je velik promet, ker po nji se čez trideset tisoč vozov samo lesa iz Šneperskega gojzda izpelje, iz zgorenje Pivke, iz spodnje Pivke in spod Nanosa ljudstvo svoje poljske pridelke na prodaj v Reko, in iz gorenje Pivke v Trst po nji vozi, da vozov se mora na dosti tisoč računati in da cesta za v dobrem stanu zdržana biti, veliko troškov prouzročuje občinam sodnega okraja Ilirska Bistrica ino Postojna.

Cestni okrajni odbor ima isto cesto v	
dolgosti	13.408 m
in Postojnski	7.258 „
skupaj torej	20.666 m

za popravljati.

Pri cesti ino ne daleč oddaljeno od ceste stojé vasi Ilirska Bistrica, Trnovo, Šembije, Podstenje, Podtabor, Knežak, Koritnice, Bač, Jursče, Čiljtabor, Drškovec, Parje, Radohova vas, Št. Peter, Gradec, Selce, Peteline, Prestranek, Trnje, Palčeje, Klenik, Matenja vas in Koče, Slavina z 8000 prebivalci, kateri se redno ceste, kakor prebivalci spodnje Pivke in spod Nanosa poslužijo.

Cesta do 1889. leta je bila na posamezne vasi in posestnike razdeljena v našem sodnem okraju; od 1889. leta se je iz davčnih naklad popravljala, kakor te druge.

Iz teh navedenih uzrokov, da ne bi davkoplavci iz sodnih okrajev Ilirska Bistrica in Postojna toliko za cesto trosili, katera je ena prvih cest na Kranjskem in bode zmiraj ostala, ker po iz Trnova pri reki «Reka» peljajoči državni reški cesti v sv. Peter, od katere daleč ležeče vasi stojé, se prav malo prevozi, bi bilo potrebno, da se prvoimenovana okrajna cesta uvrsti v deželne ceste, zato je uljudno prosil:

Visoki deželni zbor naj blagovoli uvrstiti omenjeno okrajno cesto zakonitim potom k deželnim cestam.

Okrajni cestni odbor

Ilirska Bistrica, 15. oktobra 1890.

Načelnik:	Odborniki:
Ivan Urbančič.	Josip Čuček,
L. S.	M. Fatur,
	Janez Valenčič,
	Miha Gerzina.

Ker se gre tukaj za eno in tisto cesto, kakor pri prejšnji točki dnevnega reda, velja za to prošnjo vse tisto, kar sem poprej navajal pri prošnji cestnega odbora Postojnskega.

Odsek torej predlaga: »Visoka zbornica naj sklene:

Prošnja cestnega odbora v Ilirske Bistrici št. 51. izroči se deželnemu odboru, da dožene potrebne predpreiskave in da potem o tej zadevi znova poroča.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

8. Ustno poročilo upravnega odseka o letnem poročilu deželnega odbora: § 5. «Občinske reči».
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den Rechnungsbereich des Landesausschusses: § 5 „Gemeinde-Angelegenheiten“.
9. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Goriča vas za ločitev od občine Ribnice.
9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Untergemeinde Weifersdorf um Trennung von der Gemeinde Reifnitz.

Poročevalec dr. Papež:

Čast mi je poročati v imenu upravnega odseka o § 5. letnega poročila «Občinske stvari», in sicer o vseh marginalnih številkah, izvzemši 3. in 4., katere ste v zvezi med seboj in o katerih se izostaja neko poročilo visoke deželne vlade. O teh dveh marginalnih številkah se bode poročalo v eni prihodnjih sej. Izvzeta je tudi marg. št. 12., o kateri bode poročal finančni odsek.

V uvodu dotičnega paragrafa poroča deželni odbor o sklepu visokega deželnega zbora z dné 5. novembra 1889, ko se mu je naročilo, da ima objaviti v letnem poročilu po njem dovoljene občinske priklade v tabeličnem sestavku. To mu do sedaj še ni bilo mogoče,

ker občine niso bile poučene, kako jim je sestavljati prošnje za dovoljenje priklad. Občine se bodo s tem poučile in morda bode deželnemu odboru mogoče v prihodnjem letu podati visokemu deželnemu zboru tabeličen sestavek.

Kar se tiče priklad, so to, kakor je znano, priklade na neposrednje davke in na užitnino. Uporabljale so se za šolske, farne in občinske potrebsčine. Od tega je bilo le malo izjem, tako n. pr. v Podkrajju, kjer se je plačal dolg v znesku 250 gold. zakladu Postojnske jame. Preobširno bi bilo in tudi nepotrebno vse to razpravljati natanko. Upravni odsek se je prepričal, da je to v meji občinskega zakona, oziroma novele z dné 11. maja 1888 in stavlja predlog:

«Visoki deželni zbor naj vzame marg. št. 1., potem št. 2. «občinske takse», katere so se dovoljevale tudi v postavni meji, in marg. št. 3. «pasji davek», na znanje.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Pri marg. št. 6. poroča deželni odbor, kako je izvršil sklep deželnega zbora z dné 31. oktobra l. 1889., namreč gledé prošnje vaščanov iz Rakitne, da bi se davčna občina Rakitna pridedjala občini Borovnica. Občina Borovnica, ki je bila vprašana, ali privoli v to ali ne, da se jej priklopi občina Rakitna, se je izrekla, da je s tem zadovoljna. Občina Preser pa je temu oporekala in vložila prošnjo, katera se je zopet poslala tja, tam se je pa prošnja, skoraj bi rekel, «dosledno» izgubila. Deželni odbor jo je pozval, naj poišče prošnjo, in pri tem neha poročilo deželnega odbora. Znano pa je, in dobil sem nek izpis občinskega zapisnika z dné 12. sušca l. 1873., da so bile te občine poprej in morebiti tudi kasneje spojene. Kako se ima postopati pri novi ločitvi takih poprej spojenih občin, določuje zakon. Treba pa je statističnih podatkov gledé števila prebivalcev gledé davkov in ali je kaj krajevnega premoženja. Akoravno se je prošnja v občinskem uradu Preserskem izgubila, bi to ne moglo ovirati, da bi se v tem smislu nadaljevala poizvedovanje.

Zaradi tega stavlja upravni odsek predlog:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, naj nujno rekviruje od županstva Preserskega ne samo prošnjo Rakitničanov za spojitev z Borovnico, marveč tudi potrebne statistične podatke o upravnih troških občine Preserske, o okrajnem podobčinskem premoženju, o številu prebivalcev in o davčni svoti posameznih dotičnih katastralnih občin, — naj o tem poroča v prihodnjem zasedanji in eventualno predlaga načrt zakona.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Pri marg. št. 7. poroča deželni odbor, kako je izvršil sklep deželnega zbora z dné 19. oktobra l. 1888. gledé prošnje Ribniških tržanov, da bi se Ribniški trg izločil iz sedanje občine, ter postal samostojna občina.

Naprej se je povprašala občina Ribnica, oziroma Ribniško županstvo za statistične podatke, katere je

neobhodno treba predložiti, da bi se potem presojava, ali je sploh pravno mogoče, ugoditi prošnji ali ne. Ribniško županstvo je na to molčalo. Potem pa so prebivalci onih vasi, katere so združene s trgov Ribniškim v eno občino, stavili prošnjo, da bi se razdružili iz Ribnice, in sicer predlagajo, da se razdelé v tri samostojne občine. Ko se jim je poslal dopis, da naj pošljejo potrebne statistične podatke, so tudi ti molčali. S tem neha poročilo deželnega odbora. Kasneje pa je prišla do deželnega zbora tretja prošnja, katera stoji kot točka 9. na današnjem dnevnem redu in o kateri bi si usojal ob jednem poročati.

V tej prošnji prosi podobčina Goriča vas za ločitev od občine Ribnica, ter navaja, da ima veliko troškov, in sicer: za policijo 400 gold., za župana 280 gold., za občinskega tajnika 365 gold., za občinskega slugo 180 gold., za uradno sobo 80 gold., za drva in kurjavo 50 gold. in drugih troškov 40 gold., torej vsega skupaj 1395 gold. na leto. Tudi je dodan tej prošnji spisek seje občinskega odbora od dné 15. avgusta 1889, v katerem je pomenljivo, da izrekajo odborniki nastopno: «Županstvo Ribnica napravi več tacih reči, katerih mi kmetje prav nič ne potrebujemo, na primer ponočne stražnike ali policaje», itd. V obče pa pravijo, da se one potrebsčine uporabijo večinoma le v korist Ribniškega trga samega in da so njih interesi popolnoma ločeni. Ravno tisto trdijo tudi gledé oskrbovanja ubogih. Prošnja občine Goriča vas je obširna, dobro utemeljena, in upravni odsek je bil mnenja, da bi bilo mogoče gledé teh prošenj predložiti načrt zakona.

Zato predlagam:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, naj poizvé še izostale podatke, zadevajoče občino Ribnico, in sicer o davčnih svotah vsake dotične davkarske občine in o krajevnem premoženju in poročaje v prihodnjem zasedanji predloži dotični načrt zakona.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Upravni odsek stavi dalje predlog:

«Visoki deželni zbor naj sklene, da se smatra s tem rešena tudi točka 9. dnevnega reda.»

(Obvelja. — Angenommen.)

Pri marg. št. 8. poročá deželni odbor, kako je zvršil sklep slavnega zbora z dné 22. oktobra l. 1889., namreč gledé prošnje Kostelj, da bi se delila v dve samostojni občini. Deželni odbor je poslal dotično prošnjo c. kr. deželnemu predsedstvu s prošnjo za poizvedbo potrebnih dat. Rešena v tem smislu stvar še ni, ali želeti bi bilo, da se predloži poročilo v prihodnjem zasedanji, in zato se je stavil v upravnem odseku predlog:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, naj do sedaj še ne dokončane poizvedbe gledé prošnje občine Kostelj

za delitev v dve občini — nadaljuje in dokonča do prihodnjega zasedanja in takrat o tem poročá.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Pri marg. št. 9. poročá deželni odbor o svojem delovanji vsled sklepa visokega zbora z dné 19. oktobra l. 1889. gledé prošnje občine Št. Ožbald, da bi se razdelila v dve samostojni občini. Iz tega poročila je to važno in poglavitno, da je ta prošnja že tretja, katero je vložila občina. Prejšnji ste iz leta 1885. in iz leta 1886. Po poročilih c. kr. okrajnega glavarstva in visoke vlade je ta prošnja popolnoma utemeljena in so vse razmere take, da bi se moglo ustreči prošilcem — posebno gledé števila prebivalcev, predpisane davka in krajnega premoženja. Kamniško okrajno glavarstvo se je izreklo, da so stvarne razmere za to, da se usliši prošnja. le v enem, namreč v principijelnem stališču ne more podpirati prošnje, ker bi se napravile, ako se ugaja prošnji občine Št. Ožbald, male občine, katerih ne more podpirati. Deželni odbor je dopisal županstvu v Št. Ožbald, naj poizvé, ali bi ne bilo mogoče en del občine Št. Ožbald spojiti s kako drugo občino, in na ta dopis še ni prišel odpis, pač pa nova prošnja, to je četrta, katera je bila zadnjič vložena pri visokem zboru, katera pa je popolnoma vsporedna s poprejšnjimi. Upravni odsek je bil mnenja, da so poizvedbe gledé te občine že toliko dognane, da bi bilo pač mogoče, podatke, ki še niso znani, poizvedeti in v prihodnjem zasedanji priti z načrtom novega zakona.

Upravni odsek torej predlaga:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, naj po nujnem uradnem poslovanji poizvé mnenje županstva občine Št. Ožbald o dopisu c. kr. deželne vlade z dné 6. novembra 1889. l., št. 12.322 in gledé na že dosedaj znane razmere in na podlagi prihodnjih poizvedeb predloži v prihodnjem zasedanji načrt zakona.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

S tem je rešena tudi letos pri visokem deželnem zboru vložena prošnja občine Št. Ožbald.

Marg. št. 10. se tiče prošnje posestnikov iz fare Bučka, da bi se ta fara izločila iz občine Studenec ter postala samostojna občina. Deželni odbor poročá tu, kako je zvršil sklep visokega zbora z dné 19. oktobra l. 1889. in da so se poizvedbe o tej prošnji v večini že zvršile. Poizvedbe so dokazale, da, ako bi se ugodilo prošnji, bi se delila davčna občina Hubajnica v tri dele, razen tega pa bi se morale, ker leži ta davčna občina in pa davčni občini Studenec in Bučka v davčnem okraju Krškem, občina Boštanj pa v davčnem okraju Radeškem, preurediti meje pri davčnih občinah Studenec, Bučka in Boštanj in pa meje Krškega in Radeškega sodnega okraja. Prenarediti bi se moral tudi zemljiški kataster vsled tega zemljiške knjige teh dveh okrajev. To bi bilo toliko nedostatkov, da bi se zvršitev tega dela le tedaj dala opravičiti, če bi bilo za to važnih in tehtnih razlogov. Takih je pa treba še poizvedati.

Upravni odsek predlaga:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, naj nadaljuje poizvedbe gledé delitve občine Studenec v dve samostojni občini, v kolikor so poizvedbe se dosedaj izostale in naj ob uspehu poroča v prihodnjem zasedanji, oziroma stavi primerne predloge.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Marg. št. 11. in poslednja današnjega poročila se tiče prošnje občine Hrenovice, da bi se razdelila v male samostojne občine, in deželni odbor tu poroča, kako je zvršil sklep visokega zbora z dné 19. oktobra l. 1888. V tej prošnji nahaja se neka nejasnost, in sicer v najvažnejšem oziru, ker namreč ni povedano, v koliko samostojnih občin bi se občina Hrenovice imela razdeliti, kar bi bila stvar prosilcev, kakor tudi to, da se navajajo razlogi. Deželni odbor neha s poročilom, da je občinski odbor v seji dné 6. avgusta l. 1890. sklenil, da se preloži posvetovanje o tej stvari na prihodnjo občinsko sejo, katere pa še ni bilo.

Ker stvar na strani županstva samega se ni zvršena, stavlja upravni odsek predlog:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, naj poizvé od županstva Hrenovice vse, kar je treba, da bi se moglo meritorno razpravljati o peticiji občine Hrenovice, navedeni v predležeči marginalni številki, posebno v koliko samostalnih občin želijo petenti, da naj bi se delila občina Hrenovice in o obsegu teh posameznih oddelkov, in naj poroča o tem v prihodnjem zasedanji, oziroma naj stavi primerne predloge.»

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte angenommen.)

Deželni glavar:

S tem je rešena popolnoma ta točka. Ker je ura že pozna, imamo že $\frac{1}{2}$ 3., in ker se mi je naznanilo, da zboruje častiti upravni odsek že ob 4. uri, menim,

da bode vsem gospodom poslancem ugajalo, ako prestopamo k sklepu seje.

Naznanjati mi je še, da zboruje upravni odsek danes popoldne ob 4. uri; finančni odsek pa v ponedeljek, to je 3. novembra ob 10. uri dopoldne.

Gledé prihodnje seje izrekla se je želja, da bode v sredo, končno pa so se zjediniли vsi gospodje za torek, za redni dan našega zborovanja. Menim, da bode to povoljno vsem gospodom in predlagam, da bode prihodnja seja v torek 4. novembra ob 10. uri dopoldne.

Na dnevni red prihodnje seje pridejo sledeče točke: (bere dnevni red — ließt die Tagesordnung). Kot zadnjo točko predlagam razpravo o odgovoru na interpelacijo.

Želi kdo besede?

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Ich glaube, daß es in der Intention des Herrn Antragstellers gelegen sei, daß die Debatte über die Interpellations-Beantwortung noch in der nächsten Sitzung des hohen Hauses stattfindet. Wenn nun dieser wichtige Gegenstand erst als 20. Punkt auf die Tagesordnung gesetzt wird, so glaube ich kaum, daß derselbe in der nächsten Sitzung noch zur Sprache kommen könnte, da ja die übrigen Gegenstände allein viel Zeit in Anspruch nehmen und kaum ihre Erledigung finden werden. Aus diesem Grunde würde ich mir den Vorschlag erlauben, daß dieser Gegenstand als 1. Punkt auf die Tagesordnung der nächsten Sitzung gesetzt werde.

Deželni glavar:

Jaz bi torej predlagal, da pride ta predmet kot prva točka za današnjim tiskanim dnevnim redom na dnevni red prihodnje seje. Če nihče ne ugovarja?

(Nihče ne ugovarja. — Wird kein Widerspruch erhoben.)

Smatram torej, da gospod predlagatelj in vsi gospodje poslanci temu pritrdé.

Daljne opazke ni, torej ostane pri tem.

Skleпам sejo.

Konec seje ob 2. uri 45 minut popoldne. — Schluss der Sitzung um 2 Uhr 45 Minuten Nachmittag.